Откупљени цртежи на конкурсу

ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК

Април, април

40 ДИНАРА 1952

Година XXVI
Број 694
Субота
17. април 1965.

ИЗЛАЗИ СУБОТОМ

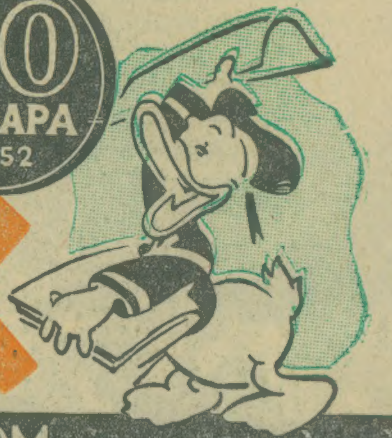

ФЛАШ ГОРДОН

БУДИ РАЗУМНА, ЛОЛИ! КАЖИ НАМ КОЈА ЋЕ РАКЕТА СТИЋИ СУТРА ПРВА!
НИШТА ВАМ НЕЋУ РЕЋИ! ОСТАВИЛИ СТЕ МОГ БРАТИЋА ДА **УМРЕ** У КОСМОСУ!

НА ФАРМИ... НА ТИТАНУ
НЕ ЗНАМ ЗАШТО СИ ТАКО ТУЖНА, МЕДЕНА! ДА УМЕШ ДА ГОВОРИШ ТИ БИ МИ КАЗАЛА!
ПОГЛЕДАЈ КОЛИКО СУ НАМ НОВЦА ДАЛИ ОНИ ДОБРИ ЉУДИ!

Како памтимо — зашто заборављамо

ВЕЛИКА ТРАГЕДИЈА У ПТИЧЈЕМ СВЕТУ

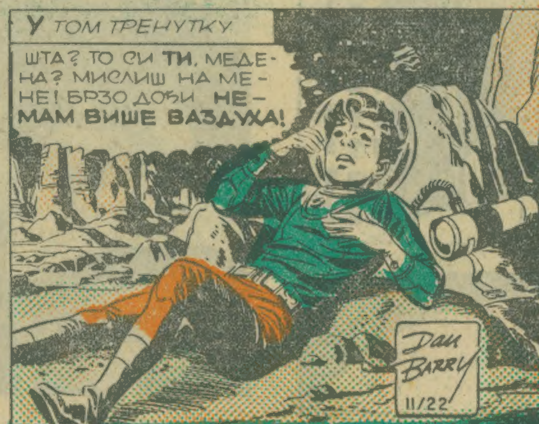

ПАРАДА фалсификата

ШАХ

Права Мери Попинс

ИЗ ПАКЛА И СНА НА ЈУРИШ

будите детектив

Наша земља у слици и речи

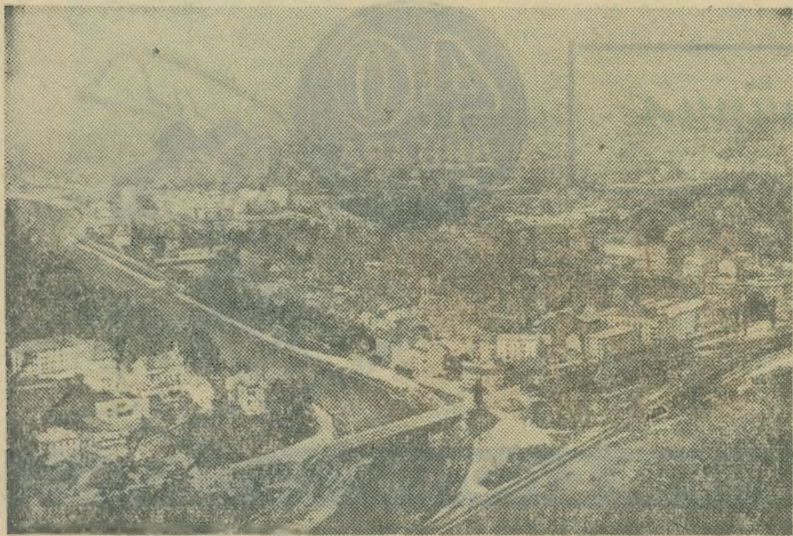

ЦЕЉЕ

ЦЕЉЕ је привредно, административно и културно средиште Савињске долине. Оно се развило на раскрсници путева, на месту где је пре 3.500 година било веће утврђено насеље. Ту је било подигнуто и римско утврђење названо Claudia Celeia, које је порушено у доба сеобе народа. Цеље се поново помиње тек у 12. веку, као феудални замак испод којег се развило насеље. Оно је 1451. године добило градска права од познатих феудалаца, грофова Цељских. Све до 18. века град је био окружен бедемима. Старо градско језгро може да се и данас препознати по узаним улицама.

Индустрија се у Цељу почела развијати у прошлом веку: 1873. године подигнута је цинкарна, 1894. године фабрика емајлираног посуђа итд. Сада су развијене још метална, хемијска, грађевинска и дрвна индустрија. Град има око 30 хиљада становника, од којих је око 7 хиљада запослено у индустрији. Цеље има више школа: средњу економску, техничку, учитељску, гимназију, медицинских сестара итд., затим, музеј, позориште, научну библиотеку и др.

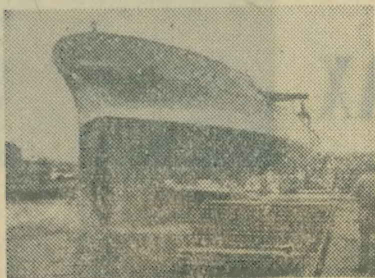

ЈОШ ЈЕДАН РЕКОРД

Танкер „Нишо Мару", изграђен у Јапану, спада међу највеће на свету: има носивост од 132.334 регистарске тоне, дугачак је 291 метар, широк 43, висок 22,2 метра и гази 16,5 метара. Јачина његових мотора износи 28.000 коњских снага а експлоатациона брзина 17,2 миља на час. Брод превози сирову нафту из Персијског залива у Јапан.

ПЕТОСТРУКО ПОРИНУЋЕ

У бродоградилишту „Париске комуне" у Гдињи, у Пољској, извршено је истовремено поринуће у море пет бродова. Са сувог дока била су поринута два теретна брода од 9.800 и 11.600 бруто регистарских тона, два тегљача од по 230 тона, као и један брод-хладњача од 1.300 тона.

Истовремена изградња пет бродова у сувом доку случај је досад незабележен у историји светске бродоградње.

КОЛИКО ИМА ВОДЕ У СВЕТУ?

Совјетска научна ревија „Природа" објавила је приближни али до сада најпрецизнији преглед процене водених пространстава на Земљи. Сматра се да на Земљи има укупно око 1.359,000.000 кубних километара воде. Од тога на мора и океане отпада 1.322,000.000 кубних километара, на континенталне воде дубље од 800 метара 28,800.000, најмање дубоке површинске воде 4,170.000, глечере и антарктички лед 4,460.000 и атмосферске течности 12.900.

Слана језера заједно са Каспијским морем садрже 104.250 кубних километара воде, слатка језера од којих је највеће Бајкалско (26.270 кубних километара) 125.000, све континенталне реке 1.250 (за годину дана кроз њих протече 35.000 кубних километара воде). Од свих река најбогатији је водом Амазон. Кроз њега за годину дана протекне 3.120 кубних километара воде.

ДЕСЕТ ПУТА БРЖЕ

Технолошки масачусетски институт је недавно конструисао једну машину која омогућује да се на њој штампају Брајеви знаци десет пута брже него досад. Ова машина производи 200 знакова у минути и стављa у покрет електронски рачунар који преводи текстове штампане на електричној машини за писање Брајевим знацима.

МАГЛА У КОНЗЕРВАМА

„Праву енглеску маглу" у конзервама нуди једна енглеска фирма по цени од 300 динара по конзерви. Један лондонски трговац одмах је купио 50.000 конзерви као рекламне поклоне за своје америчке муштерије.

ЗБИРКА ЧАСОВНИКА

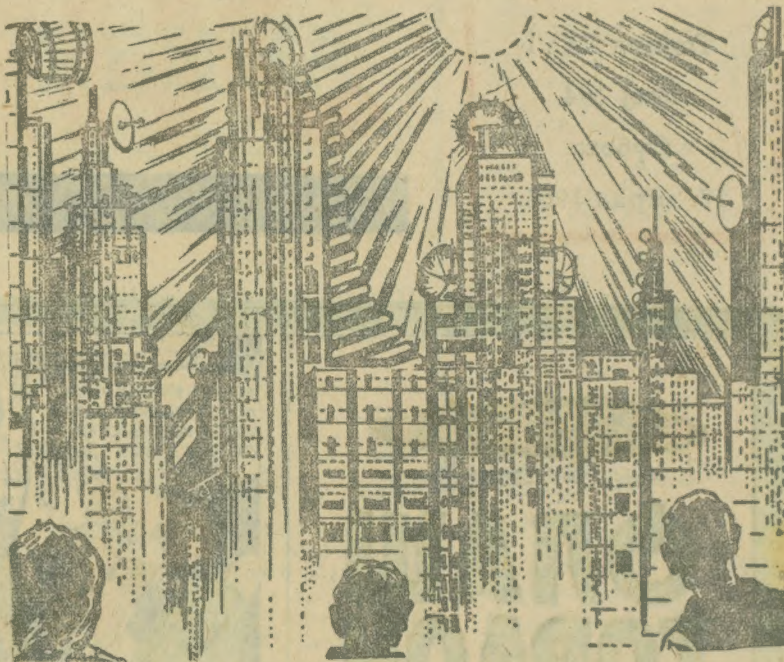

Часовничар Ландрок из Источне Немачке са страшћу скупља ретке примерке зидних часовника. У његовом стану скупљени су уникати потекли из радионица најбољих часовничара, почев од 1520. године па до данас. На 7. међународном конгресу колекционара старих часовника, одржаном у Лозани, Ландрок је представљао своју земљу.

ГРАД СУТРАШЊИЦЕ СА СКУПЉАЧИМА СУНЧЕВЕ ЕНЕРГИЈЕ КАКО ГА ЈЕ ЗАМИСЛИО ЈЕДАН АРХИТЕКТА.

ЦЕНТРАЛНО ГРЕЈАЊЕ УЗ ПОМОЋ СУНЦА

У ПОСЛЕДЊЕ време много се говори о „сунчевим пећима", огромним и скупим инсталацијама намењеним индустрији.

Међутим, мало се зна да стручњаци раде на томе да сунчеву енергију уведу и у наше куће на једноставнији и јевтинији начин тако да она постане део нашег свакодневног живота.

У Индији, домаћице, кад нестане струје, употребљавају мале „сунчеве пећи" снабдевене рефлектором од алуминијума који оне саме управљају на суд постављен на „пећи". За неколико минута вода за супу проври.

И једна лекарка сама је направила малу „сунчеву пећ". То је једноставна кутија снабдевена једним стаклом око којег се налазе четири равна огледала која се могу савијати и подешавати. Ова огледала скупљају сунчеве зраке на кутију у којој један хемијски производ нагомилава топлоту.

Обеди припремљени за вечеру постављају се на један плато уметнут у задњи део овог „решоа" који омогућава да се храна скува и после једног часа од заласка Сунца. Ова необична пећ даје температуру од 150° довољну за припремање свих намирница.

У Америци стручњаци технолошког института конструисали су централно сунчево грејање за потребе домаћинства.

Колектори сунчеве топлоте начињени су у облику канала покривених обичним стаклом, чије је дно обојено црном бојом. У овим каналима циркулише течност или гас. Температура течности се на овај начин брзо диже и тако користи за загревање куће или казана неке машине на пару.

Амерички стручњаци за коришћење топлотне енергије тврде да ће се на овај веома економичан начин за 20 година грејати 20 милиона домаћинстава.

У Мароку Рабату и Казабланци, више зграда користи овај начин загревања помоћу једног уређаја који хвата сунчеве зраке а постављен је на крову зграде.

У Перпињану у Француској један хотел већ се загрева на овај начин.

У источним Пиринејима, у француском департману познатом по дугом и лепом сунчаном времену, сада се гради „сунчано село". Једна зграда — прототип већ је испробана. По свом спољашњем изгледу она се не разликује много од осталих зграда, једино јој је фасада окренута ка југу.

Без класичних прозора, зид фасаде је начињен од стакала састављених вертикално једно поред другог у три реда. Дно сваког од њих је постављено црном тканином. На тај начин топао ваздух циркулише кроз одаје као и судове с водом у којима се постиже температура од 70° до 80°.

Сваки квадратни метар овако начињене фасаде у децембру месецу има 6000 калорија. Фасада од 60 квадратних метара даје толику топлотну енергију као десет радијатора, сваки од 1 киловата, који раде 24 часа дневно.

За 20 година, Сунце ће омогућити да се уштеди 50% на грејању дајући половину калорија тако потребних човечанству.

ОТКУПЉЕНИ ЦРТЕЖИ НА КОНКУРСУ

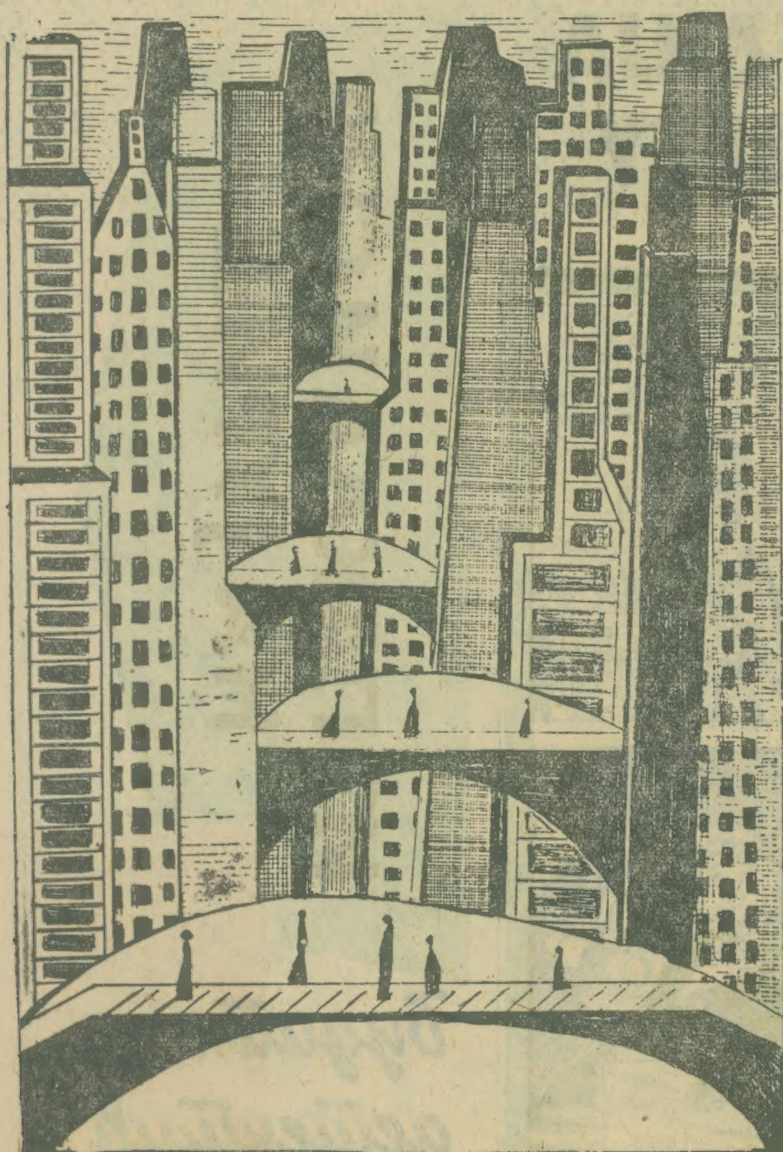

„ГРАД БУДУЋНОСТИ", рад Љупча Гичева, VIII А основне школе „Рајко Жинзифов", Скопље

„СТАРИ СПЛИТ", рад Богдана Нерловића, VI Б основне школе „Бранко Орлић" — Сплит

Април, април

И ОВЕ ГОДИНЕ МНОГИ ЛИСТОВИ И ТЕЛЕВИЗИЈСКЕ СТАНИЦЕ ПРИРЕДИЛИ СУ СВОЈИМ ЧИТАОЦИМА И ГЛЕДАОЦИМА ПОНЕКУ ШАЛУ ЗА ПРВИ АПРИЛ. ИАКО С ПРВОАПРИЛСКИМ НОВИНАРСКИМ ПАТКАМА ИМАЈУ ВИШЕГОДИШЊЕ ИСКУСТВО, ЧИТАОЦИ НАСЕДАЈУ ОВИМ ШАЛАМА ДА БИ СЕ НА КРАЈУ СМЕЈАЛИ ЗАЈЕДНО СА ОНИМА КОЈИ СУ ИХ ИЗМИСЛИЛИ.

ЈЕДАН угледан лист из Франкфурта објавио је на дан 1. априла да је градско трамвајско предузеће увело кола за спавање. Ако мислите да није било грађана који су желели да први испробају трамвајска спаваћа кола, варате се.

Лист „Афтенпост“ који излази у Ослу донео је преко читаве стране илустрован чланак о новом уређају који је саобраћајна полиција набавила. Тај апарат не само што региструје сва прекорачења брзине, већ аутоматски израчунава и висину казне. Кажу да су на дан 1. априла возачи у Ослу били изванредно дисциплиновани.

Уочи 1. априла један лист у Стокхолму донео је обавештење да ће сутрадан због обимних радова на водоводној мрежи град бити без воде. Те вечери су у Стокхолму све каде и све веће посуде биле напуњене водом. Управа водовода морала је још те вечери да објави деманти, јер је постојала опасност да због стварања излишних резерви по кућама град заиста остане без воде.

У Копенхагену је лист „Политикен“ донео чланак, писан веома озбиљним тоном, о несугласицама насталим међу посланицима око једног законског предлога поднетог у интересу сигурнијег саобраћаја. Подносилац предлога захтевао је да убудуће све црне пудлице буду пребојене у бело да би се ноћу боље виделе. Према новинском извештају посланици опозиције оштро су иступили против предлога истичући да је он поднет под притиском синдиката молера.

Премијеру „Мирисовизије“ доживели су многи телевизијски гледаоци у Лондону. Један прави професор лондонског универзитета напунио је на изглед веома компликован апарат најпре јаком кафом, а затим соком од исцеђеног црног лука, објашњавајући уз то да тај апарат претвара мирисне таласе у молекуле који потом зраче са екрана телевизора. Према професоровом објашњењу мириси се најбоље осећају на метар и по од телевизора. На крају свог излагања професор је замолио гледаоце да телевизији доставе утиске о овој новини, писмено или телефоном. Те исте вечери телефон у студију стално је звонио. Један гледалац је чак тврдио да је мирис лука био толико јак да су му очи засузиле.

Читаоци париских новина чудили су се успеху повртара Пола Басеа из села Песиле код Перпињана који је одгајио карфиол чија је главица тешка 24 килограма.

Бечки лист „Експрес“ донео је вест да је глумац Максимилијан Шел приступио као активни играч фудбалском клубу „Вијена“ и да ће због славе на зеленом пољу напустити филм. Лист „Курир“ обавестио је возаче да ће на аустријским ауто-путевима одсад бити само жене саобраћајци. У тој истој вести стајало је да су уске сукње жена-саобраћајаца тако кројене да ове заштитнице реда и поретка могу, у случају потребе, веома брзо да трче.

Двадесетак мушкараца с пивским криглама — неки су стидљиво држали кригле испод капута — нашло се 1. априла пре подне пред једном великом минхенском пивницом. Наиме, минхенски лист „Зиддојче цајтунг“ донео је тог дана вест да се у пивници приређује бесплатна дегустација пива и такмичење у испијању кригли. Из хигијенских разлога, стајало је у вести, сваки учесник треба да понесе своју криглу. Сви гости, и они који су дошли на дегустацију, као и они који желе да се такмиче, треба да покажу своју криглу портиру. Дегустација се имала одржати између десет и четрнаест часова. У извођењу првоаприлске шале учествовао је и портир пивнице који је спремно дочекивао госте, тобож им прегледао кригле и позивао их да буду стрпљиви јер се из „објективних разлога“ почетак дегустације одлаже сат-два. Априлска шала ипак се на крају претворила у стварност. Наиме, једна фабрика пива искористила је ову шалу да рекламира своје производе па је пред пивницу дотерала камионом огромно буре пива које је точено бесплатно.

★ АНЕГДОТЕ ★

КАКВЕ СУ ЧИЈЕ УШИ?

Георгу Лихтенбергу, познатом физичару и аутору јетких афоризама, једном је неки пакосни познаник приметио:

— Не налазите ли, господине Лихтенберг, да ви имате уши превелике за једног човека?

— Потпуно тачно! — сагласио се научник уз осмех. — А зар ви не налазите да су ваше уши premalene за једног магарца.

ПРАВО У ЗАТВОР

Студенти немачког научника Вирхова знали су свог професора као човека који често на испитима задаје неочекивана питања — у суштини једноставна, али збуњујућа. Једном се тако Вирхов обратио студенту који је полагао испит из анатомије.

— Кажите, куда ћу доспети ако својим ножем отворим на овом месту — и професор је оловком додирнуо студентове груди.

Младић, који очигледно није био довољно спреман за овакво питање, одговорио је без размишљања.

— Право у затвор, господине професоре!

КАКО ДА ГА ПОДШИША?

Познати немачки уметник Адолф Менцел ушао је једном у берберницу и сео у столицу.

— Како да вас подшишам? — запитао је берберин који је сматрао својом обавезом да за време рада забавља своје муштерије.

— Ћутећи! — одговори му Менцел.

КОНКРЕТНА МУЗИКА

Италијански композитор Росини (1792—1868) позва једнога дана неке своје пријатеље да заједнички покушају да дешифрују за клавиром дело једног младог композитора који му је стално досађивао. Музика, коју је он из тог дела покушао да извуче, била је тако нескладна да један од присутних гостију приђе клавиру да би сам погледао партитуру. Изненађен он повика:

— Маестро, маестро, манускрипт је постављен наопачке.

На то му Росини бесно одговори:

— Покушао сам и с друге стране, звучало је још горе.

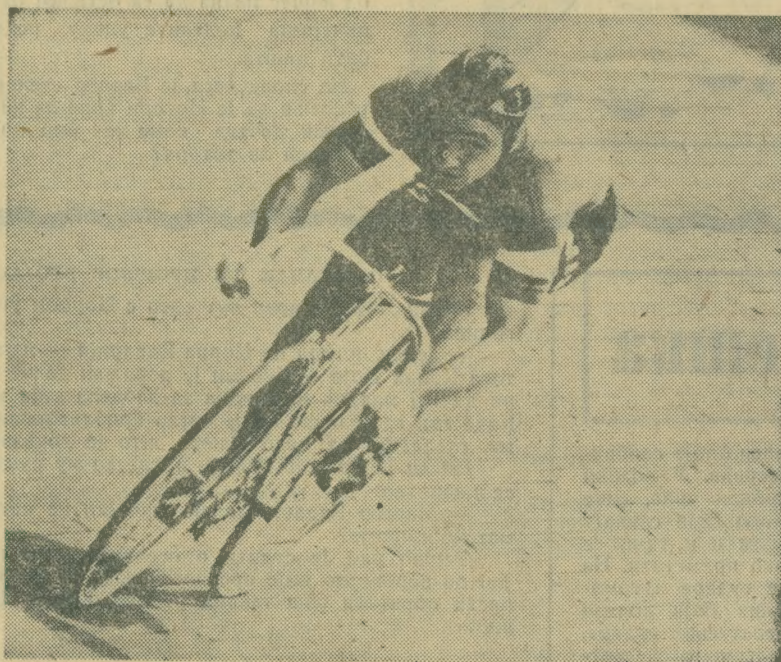

АНТОНИО МАСПЕС, ШАМПИОН СВЕТА У БИЦИКЛИЗМУ НА ПИСТИ ЛИЈЕЖ—РОКУР

ДОНАЛД ДИНИ највећи спортиста

Доналд Дини, Шкотлађанин, био је редак спортиста. Он је имао највећи број победа. Умро је у 85. години још пре рата.

У својој спортској каријери овај необични атлета освојио је око 11.000 победа. Био је изврстан атлетичар, држао је многе рекорде у бацању кладива и кугле. Учествовао је у скоро свим лакоатлетским дисциплинама и скоро увек био први. Доналд Дини ниједанпут није био побеђен у рвању. Овај сјајни спортиста прешао је у професионалце када је имао 40 година. Занимљиво је да је у својој 64. години учествовао на спортским такмичењима.

НОВЕ ДИРКЕ НА ПИСАЋИМ МАШИНАМА

Француски инжењер Жакленон изумео је нову клавијатуру за машине за писање. Дирке на овој клавијатури имају облик меких провидних лоптица начињених од пластичне материје. Лоптице се могу веома једноставно ставити на дирке сваке машине. Проналазач тврди да се на машини са оваквом клавијатуром знатно лакше ради: врхови прстију мање страдају од удара, нокти се не ломе, а повећава се продуктивност рада.

★

Од вискија до електрошокова

У једној болници специјализованој за лечење од алкохолизма у граду Понтијак у америчкој држави Мичиген, пијанци примају, после узимања вискија, количину електричне струје пропорционално попијеној дози вискија. После пет дана оваквог начина лечења, и највећи алкохоличари не могу више да виде алкохол.

НАЈВЕЋЕ СПОРТСКЕ БРЗИНЕ

ШТО БРЖЕ, што даље, што јаче и што више: то су четири услова за прогрес човечанства који чине да се и разне спортске гране све више развијају. Ево неколико примера у којима је човек данашњице постигао највећу брзину захваљујући својој физичкој снази и достигнућима технике.

✶

Најбржи спринтер био је амерички Црнац Боб Хејс — олимпијски победник у Токију — који је 21. јуна 1963. године на дужини од 100 јарди постигао брзину од 36,144 километара на час.

✶

У води човек је 5 до 6 пута спорији него на земљи, али ни у ком случају није достигао брзину риба. Чувени француски пливач Ален Готвалес је пливајући на 100 метара постигао рекорд од 6,804 километара на час 13. септембра 1964. године, у Будимпешти.

✶

Највећу брзину у бициклизму, или 66,666 километара на час постигао је на раздаљини од 200 метара Италијан Антонио Маспес, на дрвеној писти олимпијског велодрома у Риму.

✶

Чувени француски мотоциклиста Жозе Мефра постигао је брзину од 204, 778 километра на час, захваљујући уређају против ветра који му је омогућио да вози иза једног аутомобила.

Апсолутни рекорд у аутомобилској вожњи постигао је 27. октобра 1964. године Американац Арт Арфонс: 875,69 километара на час, на једном километру, на једном реактивном болиду.

✶

У чамцу-аутомобилу са реактивним мотором, 31. децембра 1964. године Доналд Кембел је на својој „Плавој птици“ на језеру Дамбљанг у Аустралији постигао брзину од 444,615 километра на час.

✶

И најзад у авиону, совјетски пилот Георгиј Мослов је 7. јула 1962. године постигао брзину од 2681 километар на час, на реактивном авиону.

Настављамо серију детективских прича од којих свака крије по један мали проблем који ви треба да решите. Напомињемо вам да решења загонетки не треба тражити само у тексту приче, већ и у цртежу којим је текст пропраћен. За оне који не могу да нађу решење одговор дајемо у идућем броју, на 15. страни

БУДИТЕ ДЕТЕКТИВ

Случај несталог виолинисте

— У РЕДУ, момче — рече инспектор Вернер свом помоћнику одлажући књигу. — Ја идем да посвршавам неке послове у граду, а ти остани и осећај се у мојој кући као у својој.

Помоћник само климну главом и поново се задуби у роман који је читао седећи удобно у наслоњачи крај камина.

Тек што је Вернер изишао, чуло се како на самим улазним вратима разговара с неким. Његов одмерени глас јасно се разликовао од нервозног, промуклог посетиочевог гласа.

Помоћник дубоко уздахну и одложи роман. Искуство му је говорило да је на помолу нов случај.

И заиста, готово у истом тренутку инспектор Вернер врати се у собу.

— Спреми се, момче. Имамо нов случај и то, замисли, у овој истој згради.

— Спреман сам — промрмља не баш одушевљено помоћник.

Док су силазили степеницама зграде у којој је Вернер живео, он је објашњавао свом млађем колеги и помоћнику:

— Онај мали дечак виолиниста... знаш га свакако, толико смо га пута чули како вежба... киднапован је или је сам побегао од куће. Нотори... то је његов тутор... знајући да живим у овој згради, дотрчао је, сав ван себе, да ме зове. Сем то да је дечак нестао, нисам могао баш много да га разумем. Видећемо сад... Ево, стигли смо. Стан број 8.

Врата су била отворена и они су ушли без куцања. Један тамнопут омањи човек готово им је полетео у сусрет.

— Морате нешто да учините — повика. — Карло мора бити враћен. Он данас има концерт у Алберт холу. Знате ли шта то значи за једног уметника?

Инспектор Вернер једва је успео да га мало смири.

— А сад, мистер Нотори — поче он очинским тоном — покажите ми собу у којој сте га оставили.

Нотори их одведе у дневну собу.

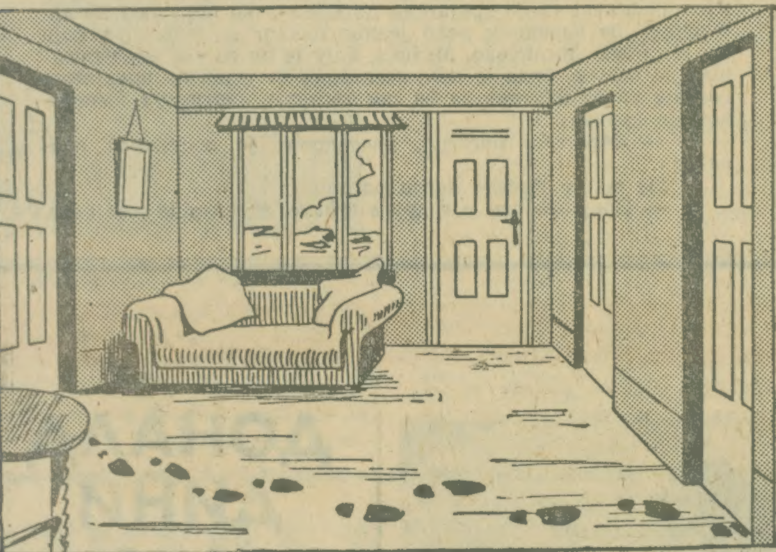

— А сада ми, Нотори, поново испричајте шта се догодило.

— Ево како је било. Када сам полазећи у шетњу оставио Карла он је седео на дивану и читао. Кад сам се вратио у овој соби га није било. Помислио сам најпре да је отишао да се одмори па сам завирио у његову собу за спавање. Није био тамо. Потрчао сам у другу собу, обишао све просторије, али њега нигде није било. А он има концерт у Алберт холу...

— Да, да — промрмља инспектор. — Да видимо још једном. Ви сте га оставили овде и отишли да се мало прошетате. Колико сте остали напољу?

— Ох, око десет минута. Изишао сам само да бих удахнуо мало свежег ваздуха...

— Јасно — одговори енспектор. — Да ли је дечак могао да побегне кроз прозор?

Инспектор приђе прозору и дуго је гледао напоље. Улица је била пуста и само су два човека, заклоњена кишобраном, стајала неколико метара далеко од прозора и разговарала. Киша је падала читавог тог дана.

— Сумњате ли на некога? — запитао је најзад инспектор Норија.

— Дечак није имао непријатеља — јадиковао је Нотори. — Живели смо сами, добро смо се слагали. Приходи од концерата били су му све већи. Ја сам сав тај новац чувао само за њега... кад одрасте... Не могу ни да замислим због чега би отишао...

— Не? — проговори изненада инспектор Вернер оштрим гласом. — Мислим да ви и те како добро знате шта се догодило с дечаком. Оптужујем вас, мистер Нотори, за саучесништво у киднаповању малог виолинисте. Жао ми је, али од вашег плана да са осталим отмичарима поделите уцену неће бити ништа.

На снову чега је Вернер стекао убеђење да је Нотори крив за нестанак дечака коме је био постављен за тутора?

У НАЦИОНАЛНОМ ЈЕЛОУСТОНСКОМ ПАРКУ САОБРАЋАЈ „УРЕЂУЈУ" НЕОБИЧНИ САОБРАЋАЈЦИ КАО ШТО ЈЕ ОВАЈ ГРИЗЛИ КОЈИ КАО ДА КАЖЕ: „ВАШЕ ИСПРАВЕ, МОЛИМ!

Ваше исправе, молим!

Да Џоа Вилијамса на излету у брду Алтин, једном од 28 америчких националних паркова, није напао један гризли и да он због тога није од управе америчких националних паркова тражио одштету у износу од 100.000 долара коју је и добио, управа се не би решила да објави рат овим животињама које се иначе ту слободно шетају и увесељавају туристе.

Међутим, случај Вилијамса, коментарисан и преко штампе побудио је и друге грађане који су у овим парковима такође на неки начин страдали од гризлија да и они траже одштету. Због тога је управа националних паркова дуже време решавала да ли да сасвим истреби ове животиње или да изврши селекцију и остави само оне за које чувари сматрају да нису опасни. Победила је ова друга варијанта. Али како је ипак боље „не будити мечку која спава" то су дуж свих паркова постављени велики панои на којима пише: „Возите са затвореним прозорима" и „Не напуштајте возило".

Шарена вртешка

✦ Техника „гуши" поезију. У последњем издању Британске енциклопедије, тек недавно објављеном у Лондону, тринаест страница посвећено је речи „атом" а само једна речи „љубав". У тој истој енциклопедији, само у издању из 1935. године, три странице биле су посвећене „атому", а 11 — „љубави".

✦ Управа уметничког музеја у италијанском граду Равени била је принуђена да око једне од својих најбољих скулптура, „Уснулог витеза" Тулија Ломбардија, постави ограду од бодљикаве жице. Све донедавно скулптуру је од пољубаца насртљивих туристкиња бранила једна стаклена витрина, али су трагови кармина за усне на стаклу потпуно скрили Ломбардијево дело од погледа посетилаца.

✦ Један фински лист има у сваком свом броју саопштење следеће садржине: „Ако у тексту нађете грешку сматрајте да је намерно пропуштена. Наш лист жели да сваком учини пријатност, а постоје такви читаоци који се баве само тиме што траже грешке и наслађују се кад их нађу".

✦ Најопаснија је црна боја аутомобила — закључили су дански саобраћајни стручњаци на основу анализе већег броја саобраћајних несрећа. У вожњи се аутомобили црне, сиве и тамномрке боје сливају с позадином и у тами се могу тешко приметити. На међусобне сударе аутомобила тамних боја долази 61,3 проценат свих судара, на сударе тамних са светлим — 32,6 процента, а светлих са светлим свега 6,1 процената.

Аутомобили светлих боја, као и црвени, јасно се разликују од позадине и стварају утисак као да се крећу брже но што је то у ствари. Управо та чињеница нагони возаче кола која им долазе у сусрет да раније и брже предузму потребне мере предострожности.

*

Норвешки научници су утврдили да гуске и патке могу да издрже чак и веома ниске температуре до минус 110 степени, док туљани, становници поларних мора, угину на мразу од минус 80 степени.

(НАСТАВАК ИЗ ПРОШЛОГ БРОЈА)

КОНАН ДОЈЛ РЕШАВА ТАЈНУ ГРЕЈТ ВИРЛИЈА

Конан Дојл се први пут срео с Џорџом у јануару 1907. године.

— Један поглед на Џорџа Едалџија — изјавио је после тога Конан Дојл — био ми је довољан да ме потпуно увери да тај младић није крив за злодела која му приписују. Када сам га угледао он је читао приближивши новине очима, гледајући их мало искоса, што је доказивало...

Писац је пришао Џорџу, потресао му руку, представио се и запитао:

— Мистер Едалџи, да ви случајно не патите од астигматске миопије?

Тешко нам је судити о осећањима младог правника, јер он вероватно није претпостављао да ће му се познати писац обратити баш таквим речима. Конан Дојл је наставио:

— Ја сам по образовању лекар. Мени се чини да је код вас јасно изражен астигматизам праћен кратковидошћу. Не носите наочаре?

— Не. Био сам код специјалиста, али они нису могли да ми одреде наочаре. Казали су...

— Да ли је на суду потезано питање о вашој болести?

— Сер Артуре, — одговорио је Џорџ — ја сам желео да позовем очног лекара као сведока, али је мој адвокат казао да су докази против мене толико смешни, да никакви сведоци нису потребни.

Конан Дојл више уопште није сумњао. Јер, Џорџ је слабо видео и дању. Ноћу, и то још у пољу, он би био беспомоћан. Није било могућно представити тог човека како се ноћу шуња пољима.

А ипак је Конан Дојл сместа отишао са Џорџом код једног познатог окулисте. Лекар је утврдио код Џорџа кратковидост од 8 диоптера.

Једанаестог јануара први део „Случаја Џорџа Едалџија" појавио се на страницама „Дејли телеграфа" са потписом Конана Дојла. Писац је тачку по тачку побијао наводе оптужбе и доказивао да немају никакве везе с правосуђем.

Конан Дојл је писао: „Ако се могу оправдати осећања необразованих мештана изазвана бојом Едалџијеве коже, много је теже наћи извињење за шефа полиције. То је понављање Драјфусовог случаја. Капетан Драјфус је у Француској испаштао туђе грехове због тога што је био Јеврејин. Едалџи у Енглеској испашта туђе грехове због тога што је Индијац. Енглеска, која се поноси тиме што је земља слободе, била је из дубине душе узбуђена када је чула за Драјфусову аферу, када је чула да се у Француској тако нешто уопште може догодити. А зашто ми ћутимо када се слична ствар код нас догађа?"

„Влада је затворила врата пред лицем правде — завршавао је писац свој чланак. — И сада се ја обраћам последњем суду, суду који никад не може да се превари. Обраћам се народу Велике Британије с питањем: зар ћемо то дозволити у нашој земљи?"

Сутрадан читава земља говорила је о Едалџију. Лист је био преплављен најпротивуречнијим одговорима. Најпризнатији стручњаци за кривично право захтевали су нову истрагу. Министар унутрашњих дела био је принуђен да изјави да ће „случај Едалџија бити брижљиво размотрен". Међутим, те речи остале су само речи. У то време у Енглеској није постојао апелациони суд и према томе формално нико није ни могао да преиспита случај. Тада је Конан Дојл одлучио да нађе правог кривца. Отишао је у село Грејт Вирли да прикупи доказе.

И наједном, Конан Дојл је почео да прима анонимна писма. Упоредивши их са писмима која су раније приписивана Џорџу, Конан Дојл је дошао до закључка:

„На основу рукописа сматрам да је писма из периода 1892-1895. писао момчић који је до 1903. године одрастао, али ни рукопис ни начин изражавања нису се битно из-

СКУПОЦЕНИЈА ОД ЗЛАТА

ВЕКОВИМА је со на афричком континету вредела више од злата. Сахара је одзвањала од узвика камилара који су водили караване често и од по неколико хиљада камила натоварених драгоценим минералом. Тропска Африка је одувек оскудевала у соли док су се у њеним недрима крила налазишта злата која долазе у ред најстаријих на свету. То је допринело да се вековима со размењивала за злато! Размена се нарочито интензивно вршила између муслиманских држава северне Африке с једне и Сенегала, Нигера и Чада с друге стране. У циљу да приграбе у своје руке монопол уносне трговине, неке земље су водиле чак и ратове због соли. То су нарочито често чинили суверени Марока који су упорно настојали да контролишу сахарске путеве и Тагазу. У шеснаестом веку они су послали велику ратно-казнену експедицију кроз пустињу и успели да држе важно чвориште Томбукту 20 година у својој власти.

Каравани камила који транспортују преко пустиње со очували су се још и данас мада број камила не износи више неколико хиљада већ неколико стотина, јер су између 1920. и 1935. године камиле углавном заменили камиони. Сваке јесени и пролећа каравани „азалај“ одлазе по со у области Таудени и Сегедин. У замену за со даје се просо, јечам и семе биљака из којих се цеди уље. Вредност размене соли на сахарским путевима износи годишње око 350 милиона динара.

Употреба соли се у Етиопији у прошлости сматрала за луксуз. Стога се још и данас за човека који добро живи каже „он једе со“. Со је дуго у Етиопији била не само редак и драгоцен зачин већ и средство размене, новац у оптицају. Ову појаву забележили су Португалци још пре неколико векова када су покушавали да придобију Негуса за борбу против северноафричких муслимана. Ибн Батута је писао да је со у Нигеру општераширено средство плаћања. Нарочито су драгоцени записи португалског амбасадора Франциска Алвареза који је 1520. године стигао у Етиопију где је остао шест година. Он је писао да је со прихваћена као монета од Црвеног мора па све до западних, атлантских обала Конга. Она се копа из брда; теше у блокове дугачке шаку и по, широке четири и дебеле три прста. У руднику стотину оваквих блокова вреде три четвртине дуката. Само на дан хода од места где се „кује“ сона монета, може се за пет до шест блокова соли добити један дукат. Ако се со још даље транспортује, за један блок може се купити роб, а дешава се да комад соли вреди више од одговарајуће количине злата.

ОБЛИКОВАЊЕ СЛАНЕ МОНЕТЕ У АСАЛИ (ЕТИОПИЈА)

Жене одлазе на пијацу са полугом соли као средством плаћања. Кад купе код трговца неке ситнице, оне одломе комад полуге и њиме плате робу. Посматрачи, који су почетком овог века пратили спретност којом жене одмеравају количину соли која одговара вредности купљене робе. веле да оне никада не погреше за више од пет одсто.

Почетком XVIII века британски трговац Александар Хамилтон је посматрао како се у једном руднику тешу правилни комади соне монете. Највећи су тешки око 35 килограма, мањи 18, затим 8, 4 и 2 килограма.

Доскора једина монета која се, осим соли, налазила у Етиопији у оптицају био је стари аустријски талир са ликом Марије Терезије који је кован између 1740. и 1780. године. Па ипак, многи нису хтели да приме талире објашњавајући да се они „не могу јести“.

Полуге соли које су се у Етиопији примале као новац подсећале су својим издуженим обликом на брус — камен за оштрење сочива. Оне су биле дугачке 25 до 30 сантиметара, широке дванаестак милиметара и тешке око пола килограма. Потпуно беле на почетку, оне временом, услед дуготрајне употребе, сасвим поцрне, па је чак прешло у обичај да се само црне полуге примају као средство размене. Фина, бела со много мање вреди. Као права монета, со није смела бити оштећена нити оглодана. Мајор Котон је почетком овог века писао: „Свака полуга морала је бити испитана и проверена. Ако није имала довољну тежину, ако је била искривљена или искрзана, сматрана је лажним новцем и продавац је с презиром одбијао да је прими.“

У ПУСТИЊИ КАЛАХАРИ СО ДОБИЈА ОВАКВЕ ОБЛИКЕ

А зашто и не би?

Једне лепе ноћи у америчком граду Ист Оринџу полиција је дигла из постеље двадесет шест мирних грађана и саопштила им да су ухапшени. У полицијској станици пробуђени грађани су дознали да су ухапшени на основу наређења суда који се сложио с предлогом месне библиотеке да се сви читаоци који ни после обновљене опомене нису вратили књиге сматрају — лоповима.

*

Река у жалости

Тешко да би се у свету нашла још једна река у чијој би историји постојала тако необична епизода. Године 1766, син маркиза Жана де Бриноја наредио је, када му је отац умро, да се сваког дана у реку Јер сипа огромна количина мастила. Да би жалост за покојником била потпуна, све што се налазило у дворцу и око њега било је обојено у црно: статуе, дрвеће, па чак и све домаће животиње, а тло је читав месец дана било покривено црним крепом.

менили. Претпостављам да је тај човек крив и за убијање коња.“

Конан Дојл је обратио пажњу и на чињеницу да од 1895. па до 1903. године нико није добијао анонимна писма. Највероватније због тога што је аутор тих писама некуд отишао? Али куда? Дојл се позабавио писмима из 1904. године. У њима се неколико пута помињало море. Могло се претпоставити да је њихов аутор служио на неком броду. Да, и последњи писмени напад против Едалџија — старијег у 1895. години потекао је из приморског града Блекпула. Блекпул се налази у близини велике луке Ливерпул. И Конан Дојл је кренуо од те хипотезе...

Било је неопходно открити у коју је школу ишао аутор писама. Конан Дојл се обратио архиви Валсалске школе. Јер, једном је кључ од те школе био заједно са гомилом ђубрета бачен у свештениково двориште. Писма су била потписана именима разних ученика ове школе. Поред тога, у писмима су се налазили и напади на директора школе.

„Мој следећи корак био је да разјасним: да ли је у Валсалској школи био ученик који: а) није волео директора, б) који се одликовао пакошћу, в) који је после завршене школе отишао на море“.

И ево шта је открио:

У поменутој школи између 1890. и 1892. године учио је неки Питер Худсон. Худсон је био искључен из школе јер нико с њим није могао да изиђе на крај. Било је познато да је фалсификовао оцене и документа. Никад се није растајао с ножем. После искључења из школе Питер је ступио на занат код једног месара. Тамо је научио да коље стоку. Крајем децембра 1895. године Питер је ступио на брод и отиснуо се на море... Кући се вратио 1905. године и живео је у селу Грејт Вирли.

Конан Дојл је нашао у селу неку мисис Смолкинг која је причала да је једном 1903. године ушла у Питерову кућу. Разговор се повео и о преступима. Питер је пришао орману, извадио из њега велики нож којим се коље стока и рекао:

— Погледајте, овом су стварчицом преклане све оне стрвине.

— Одмах сакријте нож — казала му је мисис Смолкинг — иначе ћу још и помислити да сте ви преступник.

Питер је сакрио нож у орман.

Конан Дојл је успео да дође до тог ножа и да га пошаље министарству унутрашњих дела. Он је чак и доказивао да су сви коњи и краве 1903. године убијени баш тим ножем.

Показало се и то да је у почетку у писању писама Питеру помагао његов старији брат — читава породица Худсонових до безумља је завидела „обојеним“ Едалџијевим.

Све доказе прикупљене у селу Конан Дојл је доставио министарству унутрашњих послова које је било приморано да образује специјалну комисију за ревизију Едалџијевог случаја. Књижевник уопште није сумњао да ће случај бити добијен.

— Остало ми је још само да Џорџа позовем на своју свадбу — писао је он.

У мају је било објављено решење комисије. Комисија је признавала да је Едалџи био неправилно окривљен за

убијање животиња али је с друге стране и даље сматрала да је Џорџ могао бити аутор анонимних писама. „Без обзира на то што он није крив за преступ за који је био осуђен, он је до извесног степена крив за непријатности које је морао да преживи“. Тиме је комисија признавала да Џорџ мора бити оправдан, али му је истовремено одрицала право на накнаду у било ком виду за трогодишње тамновање, јер је, тобоже, био крив за то што су га ухапсили.

Другим речима, комисија је ишла на компромис.

Јавно мнење у земљи, које је Конан Дојл убедио у Џорџову апсолутну невиност, било је узбуђено. Уследила су огорчена писма влади и Парламенту. Удружење правника донело је једногласну одлуку о поновном примању у чланство Џорџа Едалџија. „Дејли телеграф“ расписао је прикупљање финансијских средстава за потпомагање случаја Едалџи.

А Конан Дојл, који је од беса једва владао собом, одлетео је у министарство унутрашњих послова.

— Ви, очигледно, сматрате да је Џорџ Едалџи луд? — захтевао је одговор.

— Не, не сматрамо.

— Сматрате ли онда да је он и мени упутио анонимна писма?

— Имате извештај комисије. Ми томе не можемо ништа да додамо.

Али Конан Дојл није положио оружје. Почео је да објављује серију чланака под насловом „Ко је написао писма?“ Он је набавио примерке рукописа и Џорџа и Питера Худсона, заинтересовао је највеће стручњаке — графологе, међу њима и оне који су у Дрејфусовој афери били на страни истине. Мишљење стручњака било је једногласно: аутори писама били су Питер Худсон и његов брат.

У одговор на то министарство је изјавило да нема намеру да поведе поступак против Худсона. И да даље истраге неће бити...

*

...Крајем те године у листовима је објављена вест о женидби сер Конана Дојла.

На свадби су били само Дојлови најближи пријатељи. Међу њима је био гост кога су дочекали нарочито топло. Био је то Џорџ Едалџи.

Едалџи, који је младенцима донео као поклон луксузно издање у по једном тому Шекспирових и Тенисонових дела, био је збуњен тиме што је у средишту пажње.

А на железничкој станици, пред сам полазак воза који је повео Конана Дојла на свадбено путовање, он је пришао писцу и казао:

— Срећан сам.

Те исте године, не без залагања и заслуга Конана Дојла, у Енглеској је најзад био установљен апелациони суд.

СНЕЖНИ ХАРФАН...

ИМЕ: снежни харфан! Надимак: ледена сова. Научно име: Nyctea nyctea. Раса: врста сове. Место рођења: Финска. Тежина: око два килограма. Распон крила: 160 см. Раст: 70 до 75 сантиметара. Особени знаци: раст јој је већи од свих ноћних птица грабљивица. Перје јој је светлосиве боје која у одраслих птица прелази у сасвим белу. Црни кљун кукаст је као у копца. Супротно другим ноћним птицама, ледена сова види и лови и дању. За време миграције стиже чак до Северне Америке, Холандије, па и до Бретање у којој су прошле године ухваћене две од ових иначе веома ретких птица. Харфан се храни углавном леминзима чије чопоре прати и уништава на хиљаде, мада не презире ни осталу дивљач с длаком или перјем. Прави гнезда и лети носи јаја и до 8 комада.

БЕЛА ЛЕДЕНА СОВА ВИДИ И ДАЊУ И НОЋУ ЗА РАЗЛИКУ ОД ОБИЧНИХ СОВА КОЈЕ ВИДЕ САМО НОЋУ.

★

НА СЛИЦИ ЈЕ ЦЕЛА ПОРОДИЦА ХАРФАН. ТАТА ХАРФАН (ИЛИ ЛЕДЕНА СОВА) ИМА БЕЛО ПЕРЈЕ, ДЕЦА ИМАЈУ ЦРНПУРАСТО КОЈЕ ЗА ВРЕМЕ МИТАРЕЊА ПРЕЛАЗИ У БЕЛО КАО У ЊИХОВОГ ОЦА, ДОК ЈЕ МАЈЧИНО ПРОШАРАНО ЦРНИМ МРЉАМА.

★

КАО ДА КАЖЕ: ОВАКАВ ВАМ СИГУРНО НИСАМ БАШ МНОГО ЛЕП. АЛИ, ВИДЕЋЕТЕ. КАД БУДЕМ ИЗГУБИО ОВЕ ГАДНЕ ДЛАКЕ И ДОБИО ЛЕПО БЕЛО ПЕРЈЕ КАО МОЈ ТАТА ОНДА ЋУ ВАМ СЕ СВИДЕТИ!

ПАРАДА ФАЛСИФИКАТА

У ОДЕЉЕЊУ рукописа **Париске националне библиотеке, чувају се (као примерци фалсификата) занимљиви „историјски"** документи: четири писма Клеопатре упућена Помпеју, Катону, Цезару и Марку Антонију; писма Паскала Њутну, писма Александра Македонског, Молијера, Раблеа, Ла Бријера, Шекспира, Марије Магдалене, па чак и Јуде Искариотског. Њихов власник био је истакнути француски математичар Мишел Шал (1793—1880), страсни колекционар и веома наиван човек. Вешто потпирујући Шалову колекционарску страст, спретни авантуриста Врен-Лик продао му је за осам година више од 27.000 писама и рукописа. Најзанимљивије је да су сва та писма била написана на француском језику, чак и она која су тобож писали Александар Велики и Клеопатра. Ни та појединост, а ни подсмеси стручњака нису могли да поколебају Шала. Најзад се он ипак обратио полицији, али не због тога што је посумњао у то да су рукописи оригинални, већ што му је Врен-Лик казао како намерава да неке рукописе прода купцима из иностранства. Шал га је тужио да би спречио тај, по његовом уверењу, непатриотски гест. Процесу Врен-Лику, одржаном у фебруару 1870. године, присуствовали су многи истакнути књижевници и сликари. Сви они, па и сам судија, слатко су се смејали наивном Шалу. Оптужени Врен-Лик добио је релативно благу казну...

Улични свирач, одсвиравши на виолини неколико мелодија, положио је свој инструмент на пулт и кренуо између кафанских столова скупљајући новац. Солидно одевен господин, пришавши пулту, разгледа виолину. На њој је једва приметан потпис „Страдиваријус". „Јадник — мисли господин — он и не сања какво благо има у рукама". Када се свирач вратио, човек му предлаже да прода виолину. Свирач одлучно одбија: виолину је наследио од оца а отац од деде, драга породична успомена... Господин повећава цену и свирач се најзад одриче драге породичне успомене за — 10.000 франака. Више се никад нису видели. Сутрадан купац сазнаје од трговца музичким инструментима да вредност његовог „страдиваријуса" једва да достиже 300 франака.

Ово је само једна варијанта „судбине" фалсификованих предмета у Француској. У неким западноевропским земљама створени су чак нарочити музеји у којима посетиоци не само што могу да разгледају фалсификоване предмете, већ и да упознају методе којима се фалсификатори служе.

Кад је већ реч о виолинама, да поменемо музеј Националног конзерваторијума у Паризу у коме се налази и посебно одељење фалсификата и копија. За најбољег мајстора у копирању Страдиваријусових виолина сматран је Жан Батист Вилом (1798—1875). Године 1830. Паганини га је замолио да му поправи виолину. Вилом му је вратио виолину коју је начинио својим рукама и Паганини не би ни приметио замену да му сам мајстор после три дана није донео његовог „страдиваријуса" и открио му свој „експеримент". После тога Вилом је схватио да ће и његове виолине имати једном велику вредност и отада их је обележавао својим именом које је исписивао веома ситним словима.

У Француској је 1957. године био издат специјални регистар, с потписима свих познатијих градитеља виолина (2583 потписа), којим се користе уметници и трговци при куповању и продаји виолина. Треба, међутим, додати да је од 1884. године па надаље фабрика за израду виолина у Мерикуру израдила хиљаде и хиљаде виолина „у стилу Гварнерија" или „по Страдиваријусовом узору". Потписе великих мајстора било је лако имитирати и због тога поменути регистар није од велике користи.

Један музеј фалсификата основала је међународна организација криминиластичке полиције 1954. године. Музеј се налази у Хагу, у згради одсека за полицију холандског министарства унутрашњих послова. У музеју се, на основу експоната, може пратити читава историја израде лажног новца и његовог растурања, као и борбе против фалсификатора. Ту су скупљене фалсификоване новчанице из преко четрдесет држава; међу њима и многе које су Немци штампали током другог светског рата. У музеју се такође чува и ручна преса за штампање новчаница коју су енглески авијатичари падобраном дотурили борцима холандског покрета отпора.

У витринама музеја у Хагу налазе се и фалсификовани пасоши и карте за снабдевање израђени у годинама окупације. По свом изгледу и квалитету израде, ти документи нису заостајали за оригиналима.

Француски индустријалци основали су у Паризу 1872. године музеј фалсификата индустријских производа. У витринама су изложене боце фалсификованог вина и ликера, тканине, етикете, фабрички заштитни знаци, чоколаде, мириси. Читави штандови одвојени су за производе фирми које се незаконито користе фабричким знаком других фирми. Савез индустријалаца држи читаву мрежу агената у неколико земаља. Дужност тих агената је да достављају случајеве незаконитог коришћења туђим фабричким знацима, сликама и моделима.

ТО СЕ ЗОВЕ ПЕХ

Догодило се то у француском граду Греноблу. Група обијача увукла се једне ноћи у канцеларију неког сопственика гараже с намером да опљачка касу. Међутим, сви напори да се велика каса отвори остали су без резултата. Да ипак не би отишли празних руку, провалници су понели са собом мајсторову кецељу за рад. Сутрадан изјутра прочитали су у новинама да се кључ од касе налазио у — џепу од кецеље.

Шаховски демонстратори

ДАНАС се одржавање значајних шаховских турнира не може замислити без помоћи екипе демонстратора. То су млади перспективни шахисти који бројним гледаоцима преносе потезе мајстора на велике демонстрационе табле. На тај начин сви су задовољни: мајстори шаха могу да се без сметњи посвете игри, гледаоци да уживају у играним партијама, а демонстратори, између којих се крије и понеки будући мајстор, да доста науче.

На Дубровачкој олимпијади 1950. године демонстратори су имали доста посла. Пред крај Олимпијаде преношене су партије екипе Југославије. Пространа тераса Уметничке галерије је постала турнирска „сала". Испред бројних гледалаца биле су постављене демонстрационе табле, а иза њих решеткаста ограда која је одвајала играче. У таквим условима „изолације" један демонстратор је био међу играчима, писао њихове потезе и достављао их осталој двојици.

Када се играло последње коло интересовање је било нарочито велико. Очекивала се победа Југославије над Финском и прво место. Блештави рефлектори осветљавали су аркаде Уметничке галерије испод којих су се повлачили последњи потези. Када је постављен коначан резултат од 3:1 са Финском, поред играча, демонстратори су били први који су сазнали за освајање златног Хамилтон-Руселовог пехара. Они су и објавили, пре свих осталих, ту вест раздраганим гледаоцима. А после тога брзо су уклонили „препреке" до актера победе. Требало је начинити пут старом др Милану Видмару, врховном судији који је хитао да честита на успеху...

Демонстратори могу да начине различите грешке а онда се љуте и организатори и публика. На турниру у Хестингсу 1964/65. године првакиња света у шаху Нона Гаприндашвили ремизирала је са велемајстором Паулом Кересом. Био је то тешко изборен реми после 7 сати игре и 54 одиграна потеза. Пошто је исцрпео сва средства за победу сам Керес је предложио реми који је био прихваћен. Љубазним осмехом он је поздравио успех своје партнерке и потписао формулар. Демонстратор је разумео да је Керес предао партију, па је преко демонстрационе табле ставио обавест: бели (Керес) предаје! Нони су били упућени поздрави, аплаузи који нису престајали ни када је грешка демонстратора исправљена. Тај реми је био раван — малој победи.

Некада грешке демонстратора користе мајсторима Истина, такви случајеви су ретки али су забележени. На зонском турниру за првенство света у Кечкемету 1964. године интересантан случај десио се мађарском велемајстору Билеку.

Уочи партије са пољским мајстором Беднарским, он је целу ноћ анализирао прекинуту партију са Швајцарцем Бендом. Непроспавана ноћ и још неколико часова игре у наставку били су цена победа. Уморан од претходне партије, Билек је и у овој имао да решава много проблема за таблом. Задубио се у размишљање, обухватио је главу рукама и постепено утонуо у сан. Демонстратор је баш тада неопрезно премештао фигуру, тако да је она пала на под. Удар је био јак. Био је нарушен мир у сали и сан уморног велемајстора.

Као демонстратори се појављују на турнирима и мајсторски кандидати. Да то увек није баш тако једноставан посао показује пример мајсторског кандидата Милорада Вујовића из Куле, који је запослен у фабрици шећера у Црвенки. На XX шампионату Југославије одиграном у Новом Саду, он је био демонстратор. Путовао је свакодневно на релацији Кула — Црвенка—Нови Сад и доказао да љубав према шаху може да буде неизмерна.

ОЗАКОЊЕЊЕ ШАХОВСКЕ ОПКЛАДЕ

ОПШТИ имовински законик Црне Горе донет 1888. године, а допуњен десет година доцније, значајан је документ и за историју шаха у нашој земљи. Његов аутор, чувени правник Валтазар Богишић, био је министар правде у влади Црне Горе од 1893. до 1899. године. Он је радио на Општем имовинском законику, који садржи 1.031 члан, 26 година. Вођени рачуна о приликама у Црној Гори, он је преузео из живота много обичајног права и дао му снагу закона.

У трећем делу Закона, где се говори „о игри и окладу" помиње се шах. Тако члан 477 гласи: Закон повлађује оне игре и окладе које кријепе тијело и ум људски, као утркивање коњика, или пјешаца, рвање, вјежбање оружјем, игру на шаха итд., те се дугови од таквих оклада и игара могу и судом наплаћивати.

ЗАБАВНИКОВ
МАГАЗИН

ДОМ И ДИМ

Све донедавно била је позната само једна узајамна веза између појмова „дим" и „дом" — дим из дома. Међутим, пре извесног времена сазнали смо за нешто сасвим супротно: дом из дима. Пољски научници доказују да се дим може претворити у дом. Помоћу филтра задржавају се све тврде честице које излазе из фабричких димњака. Та прашина, помешана с млевеним каменом и алуминијумовим прахом, представља изврстан материјал за израду шупљикових цигала и других грађевинских елемената. Први такав филтар постављен је на димњаку азотног комбината у близини града Пулове.

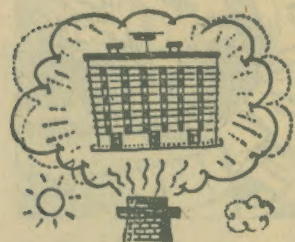

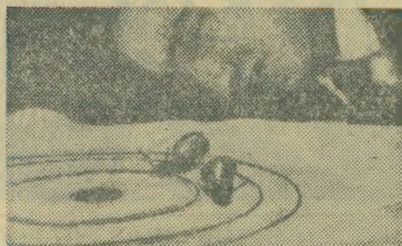

ТРКА ПУЖЕВА

Лондонски зоолог Џералд Тејлор недавно је измислио нову забаву — трку пужева. Проучавајући живот ових мекушаца запазио је да они не „воле" усамљеност и да увек теже да се састану. Тејлор је на комаду картона, у центру концентричних кругова, нацртао црну тачку, а у углове картона поставио пужеве. Сва четири „тркача" одмах су се устремила према центру јер им се, вероватно, учинило да се тамо налази њихов сабрат. Постигнут је и рекорд: један од пужева успео је да то растојање превали за 9 минута, док је другим, мање темпераментним тркачима за исто растојање требало 15 до 20 минута.

СКУП УЈЕД

Суд у италијанском граду Парми изјавио је ових дана да незадовољство и љутња на представнике власти морају имати границу и да је тридесет седмогодишњи Анђело Ротондо ту границу прекорачио. Он је, наиме оптужен да је једног контролора на железници, који је хтео да му прегледа карт:, па га је због тога пробудио, ујео за ногу. Због наношења озледе службеном лицу Ротондо је осуђен на четири месеца затвора.

ГЛУМАЦ — МОДНИ КРЕАТОР

Познати амерички филмски глумац Стив Мак Квин недавно је у Паризу нацртао колекцију панталона и блуза у стилу Дивљег запада, коју је једна робна кућа ускоро после тога израдила и пустила у продају.

ОКРУГЛИ БИЛИЈАР

На изложби опреме за ресторане у хотелу, приређеној недавно у Амстердаму, био је приказан и округао билијар. Он се од традиционалног билијара разликује не само обликом, већ и тиме што је сто начињен од пластичне масе.

Уређује Паја Патак

Ква Ква!

То је не брине

Белка отишла у посету једној својој пријатељици где је већ седело више гошћи. Кад је виде да улази домаћица јој збуњено рече:

— Баш смо сад о теби говориле.

— Ах, то ме много не брине — одговори Белка. — Ако сте лоше говориле, онда је то лаж, а ја не волим да слушам лажи. А ако сте говорили добро, онда ми је непријатно, јер сам сувише скромна.

Због тога

Шиља се у друштву хвали како слика из мозга.

— А, због тога су ваше слике тако минијатурне — злобно му примети један пријатељ.

Лепо му објаснио

Дошао Шиља у продавницу птица и пита продавца:

— Да ли су ови ваши голубови и „писмоноше"?

— Не само — одговори продавац видећи с ким има посла — већ су они настали мешавином голубова и папагаја.

— А због чега?

— Да могу питати за пут ако залутају.

Он не разуме

Шеф каже Шиљи:

— Заиста не разумем како сте то постигли: код нас сте у служби тек четири недеље, а са послом сте већ шест месеци у закашњењу.

А шта су они радили?

Водоник је — објашњава професор ђацима — неопходан свим живим бићима. Откривен је пре једног века.

— А шта су онда радили људи који су живели пре једног века — упита паметни Раја.

Разуме се у пилотажу

Шиља постао пилот и хвали се Белки како је савладао ову вештину.

— Знаш, најтеже ми је било да се одлепим ...

— Па што ниси покушао топлом водом — озбиљно му Белка саветује.

То зна

— Гајо, знаш ли ти када је почео седмогодишњи рат? — пита га учитељ.

— Не знам, али тачно знам колико је трајао, одговори Гаја.

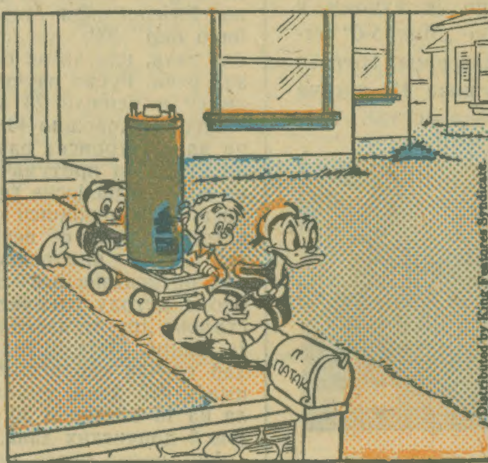

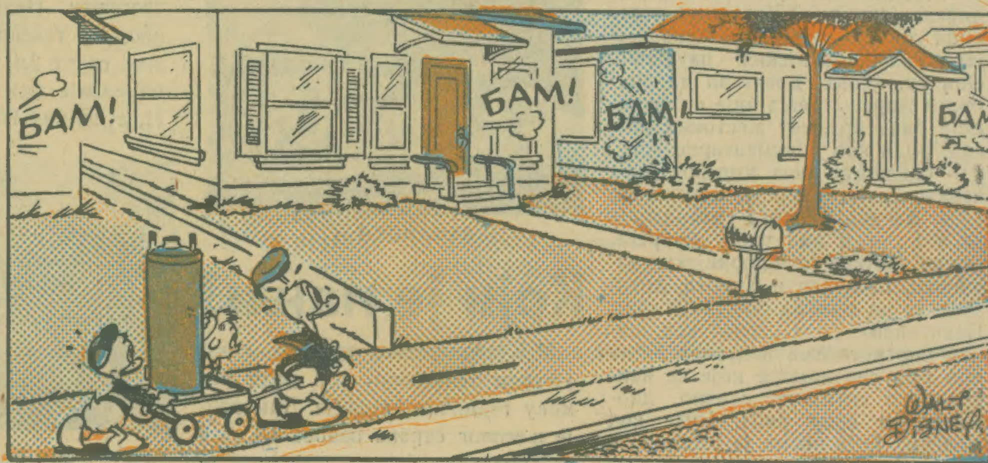

ПРЕРИЈА

по роману Ф. Купера

НАПРАВИ САМ

Сточић за новине

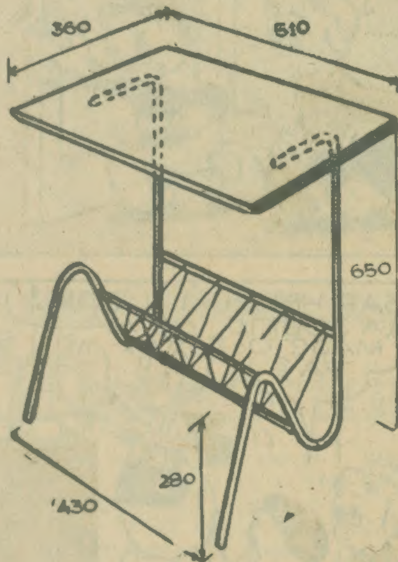

Можда сте и ви пожелели да имате овај комад модерног намештаја који представља комбинацију малог стола и мреже за новине и часописе. Ту комбинацију није тешко направити. Ево како то можете урадити.

Да бисте направили овај сточић потребно вам је једно парче дрвета величине 51x36 см, дебљине 15 милиметара, око 5 метара алуминијумске шипке пречника 10 мм, и 2 метра пластичног конопца за мрежу.

За ноге, које су уједно оквир мреже, треба узети шипку дужине три метра и преполовити је напола а онда је савити према слици. Пре него што је савијете треба пробушити рупе на горњем делу шипке помоћу којих ћете ноге спојити са плочом од дрвета. Такође треба пробушити рупе и тамо где се углављују шипке за мрежу.

Затим углавите три попречне шипке чија је дужина 43 см. Када је то готово, пре него што монтирате горњу даску од дрвета, треба исплести мрежу од пластичног конопца.

Када сте и то завршили, монтирајте горњу даску и сточић је готов. Остаје само да га обојите. Најлепше изгледа када се шипке обоје у црно а даска само прелакира. Да вам дамо још једну идеју! Можете гушће исплести мрежу, наравно, за то треба више пластичног конопца, и тако направити постоље за грамофонске плоче а на сточић ставити грамофон.

Има ли морски јеж срце?

Више од века и по научници су се спорили око питања: има ли морски јеж срце? Крај овој полемици учинила су истраживања двојице калифорнијских научника. Они су, наиме, доказали да онај орган морског јежа чије су функције биле предмет жестоких расправа, ради као рудиментарно срце.

У средишту тела морског јежа налази се мали орган црвенкасте боје. Већина биолога сматрала је да тај орган има улогу бубрега, али су двојица калифорнијских научника, Булутјан и Кембел, доказала да он обавља функцију срца. Испитивање рада „срца“ код живог морског јежа показало је да оно има две коморе које се наизменично скупљају, слично двокоморном срцу риба. Пулс код морског јежа веома је успорен: 6 удараца у минуту.

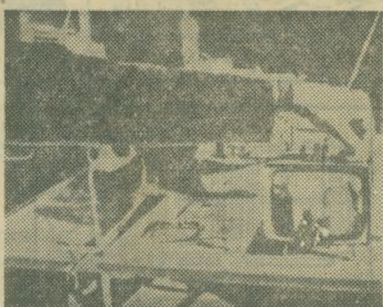

ЈАПАНСКИ И ...

Који је мањи?

У Канади је конструисан минијатурни телевизор који ради помоћу термичке батерије. Димензије његовог екрана износе 4,5 са 6 сантиметара.

Јапанска лака индустрија стално израђује нове производе који се одлично пласирају на светском тржишту. Недавно је пуштен у продају телевизор „Микро-6“ тежак свега 2,6 килограма. Његове димензије су: дужина 15, висина 11, а дубина 17 сантиметара.

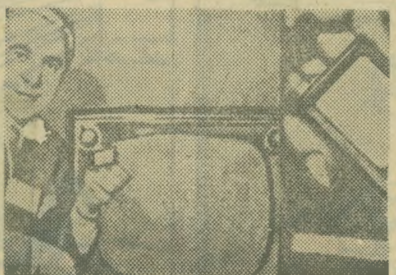

... КАНАДСКИ ТЕЛЕВИЗОР

Ново доба – нови методи

ЗА 40 ЧАСОВА рада електронске рачунске машине обавиле су посао који нису могли да приведу крају научници радећи читаве деценије. То се догодило у Москви. Велики успех овог посла изменио је један део тока историје.

После шпанског освајања Мексика, сачувана су само три рукописа која представљају писмо Маја. Од ова три рукописа, један се налази у Мадриду, други у Паризу, а трећи у Дрездену. Са угравираним знацима у камену споменика, то су једина документа о систему писања Маја.

Међутим, ми добро познајемо живи говор Маја. Још у време освајања крајева у којима су они живели, домороци су писарима диктирали текстове на шпанском језику, али су том приликом уносили и речи из старог говора. Сада располажемо речником од 10.000 речи које још и данас употребљавају нека племена из Гватемале и Хондураса. Сви се слажу да су ови Индијанци последњи потомци старих Маја. Али, они су заборавили начин писања својих давних предака.

Тајна Стоунхенџа

Сада се ради о томе да се пронађе однос који постоји између живог говора и писма. Професор Кнозоров из Лењинграда доказао је да су Маје употребљавале писмо слично писму старих Египћана. Хијероглифи Маја, којих је било око 400, представљали су или звук, или читав слог или најзад речи. Руски научници утврдили су и решили 73 хијероглифа.

Било је довољно 40 часова рада па да електронске рачунске машине утврде и протумаче изгравиране знаке и разјасне текстове рукописа. Ови рукописи нису књиге историје, како се некад мислило, већ збирке пророчанстава и разних предсказивања. Захваљујући овоме методу откривено је и постојање другог календара код Маја. Наиме, Маје су знале за календар сличан европском: година је имала 365 дана, подељена је била на 18 месеци и 20 дана, поред још 5 допунских дана.

Али, поред овога, постојао је и један други календар, основан на бази кретања планете Венере или других појава у вези са њом. Овај календар регулисао је верске обреде у току једне године од 360 дана, 13 месеци и 20 дана. Данас руски научници проучавају и допуњавају све ове анализе.

Електронске рачунске машине не задовољавају се да региструју и сређују. Оне нам могу помоћи и да протумачимо разне информације. Захваљујући њима решена је и тајна Стоунхенџа, праисторијске грађевине која се налази у околини Солсберија, у Енглеској. Ова грађевина се састоји од два концентрична круга. Годинама она изазива радозналост археолога, историчара и туриста. Често им се поставља питање каква је била намена ове грађевине, колико је стара и тако даље. Научници сматрају, захваљујући овим новим научним методама, да су блокови камења за изградњу ове грађевине преношени вероватно морем са веће удаљености.

Благодарећи машинама за рачунање амерички научник Г. С. Хавкинс успео је да реконструише првобитни изглед грађевине Стоунхенџа. Машине су му пружиле мапу неба како су га видели градитељи Стоунхенџа: положај Месеца и Сунца као и кретање осталих планета.

На основу свега тога сматра се да су људи саградили Стоунхенџ пре 3.000 година, направили једну врсту сунчаног часовника који им је без сумње дозвољавао да предвиде разне небеске појаве па и помрачења.

Савремена наука тежи да испита научна сазнања минулих времена. Од последњег рата читав један одељак историје тумачио се, проучавао и развијао благодарећи фотографијама сниміьеним из авиона или аутоматском камером привезаном за један балон. Научници су на фотографијама видели јасно облике испарцелисаног земљишта, њива, темеља зграда, делова града и томе слично у појединим пределима земље, а што је све невидљиво када се гледа са земље.

Ripley's Веровали или не!

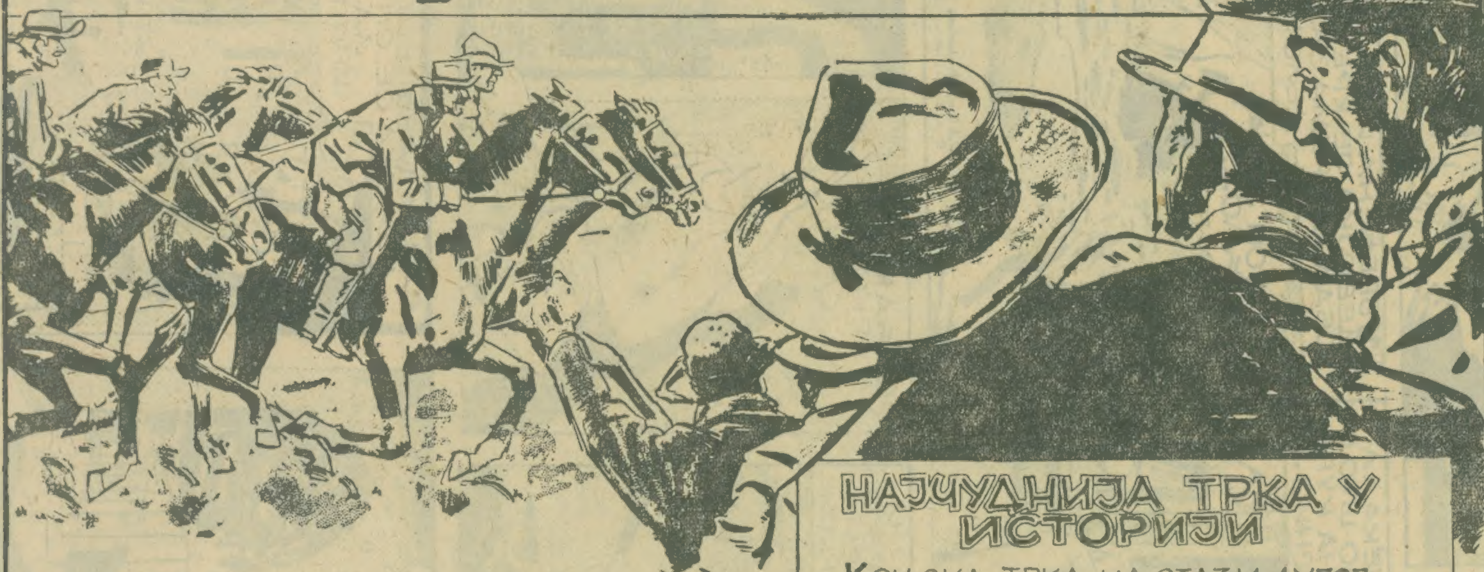

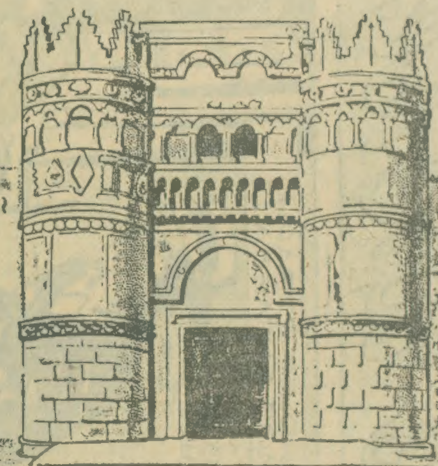

ФАСАДА

ПРЕСТОЛОНАСЛЕДНИКОВЕ ПАЛАТЕ У ДАМАСКУ (СИРИЈА) БИЛА ЈЕ САГРАЂЕНА 500 ГОДИНА ПОСЛЕ УНИШТЕЊА ПАЛАТЕ **САСТАВЉАЊЕМ 50.000 ДЕЛОВА ОРИГИНАЛНЕ ГРАЂЕВИНЕ !**

НАЈЧУДНИЈА ТРКА У ИСТОРИЈИ

КОЊСКА ТРКА НА СТАЗИ ДУГОЈ 900 МЕТАРА ИЗМЕЂУ ГРАДОВА ИВЕНСТОНА И ДЕНВЕРА (САД), У КОЈОЈ ЈЕ УЧЕСТВОВАЛО 25 КОЊА, ЗАВРШИЛА СЕ ПОСЛЕ 5½ ДАНА **ИСТОВРЕМЕНИМ СТИЗАЊЕМ НА ЦИЉ ДВА КОЊА ОД КОЈИХ НИЈЕДАН НИЈЕ БИО РАСАН !**

ЛИВИЈА

ЖЕНА РИМСКОГ ИМПЕРАТОРА АВГУСТА **ПОСТАЛА ЈЕ КЋЕРКА СВОГ МУЖА**

У СВОМ ТЕСТАМЕНТУ ИМПЕРАТОР ЈЕ УСВОЈИО СВОЈУ ЖЕНУ ДА БИ МОГЛА ДА БУДЕ ЗАКОНИТА НАСЛЕДНИЦА ИМПЕРИЈЕ (1. ВЕК ПРЕ НАШЕ ЕРЕ)

СРЕБРНЕ БУРМУТИЦЕ

ОМИЉЕН ПОКЛОН У 16. ВЕКУ У НЕМАЧКОЈ УВЕК СУ ИМАЛЕ КАО ПОКЛОПАЦ **МЕХАНИЧКИ КАЛЕНДАР**

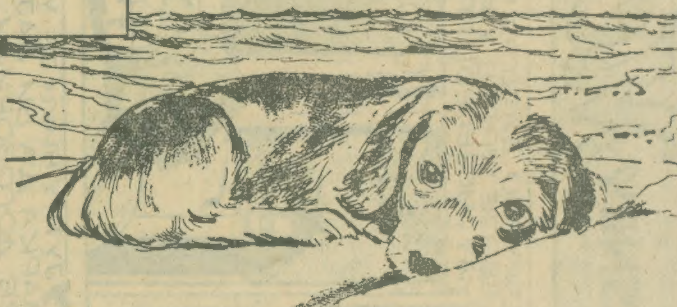

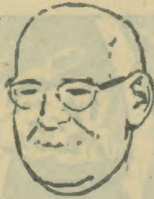

ПРЕДСЕДНИК

ЈЕДНЕ ПОЗНАТЕ ФАБРИКЕ ОРУЖЈА У СПРИНГ ФИЛДУ (САД) ПРЕЗИВА СЕ **ГАН** (ПУШКА)

ПАС ОТКРИО УБИСТВО

У КАРПИНТЕРИЈА ВАЛИЈУ (КАЛИФОРНИЈА) ПАС ТАЈАНСТВЕНО НЕСТАЛОГ ЏОНА МОРТОНА **СВАКОГ ДАНА ПРОВОДИО ЈЕ САТЕ И САТЕ НА ИСТОМ МЕСТУ НА ПЛАЖИ** — ТУ ЈЕ БИЛО НАЂЕНО МОРТОНОВО ЗАКОПАНО ТЕЛО, А ЊЕГОВА ЖЕНА И ЊЕН ПРИЈАТЕЉ ОСУЂЕНИ СУ ЗА УБИСТВО (1875)

ПРЕМА РОМАНУ В. ИГОА ЗВОНАР БОГОРОДИЧИНЕ ЦРКВЕ

НЕПРЕМОСТИВА ПРЕПРЕКА

Производња свећа у време настајања атомских централа не изгледа баш перспективно занимање. Међутим, на путу развоја ове индустријске гране у Енглеској не стоји технички прогрес, већ нешто много јаче. На конгресу британских произвођача свећа чуле су се жалбе да многе Енглескиње не стављају на своје рођенданске торте онолики број свећа, колико стварно имају година. Кад оне не би скривале своје године и кад би на торте стављале одговарајући број свећа, производња ове робе повећала би се за неколико пута. Али, на жалост...

БИЉКА ПРОТИВ АПЕТИТА

У индијској провинцији Брдјеват откривена је биљка названа »калир каида«. Особа која узима ову биљку губи апетит за недељу дана. Ова биљка би могла послужити како у деловима света који пате од недостатка хране, тако и код људи који желе да ослабе.

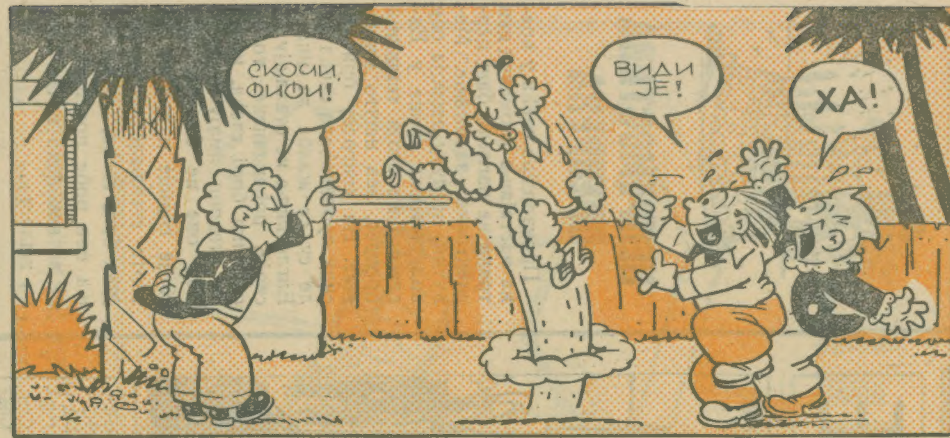

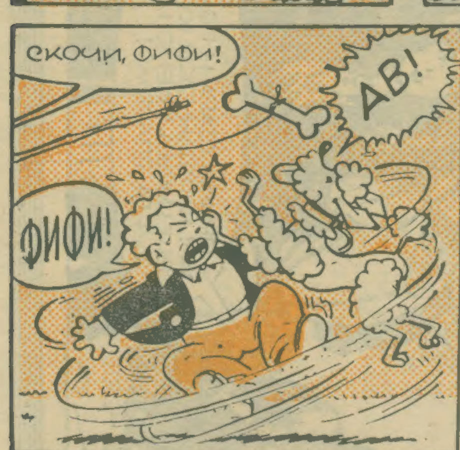

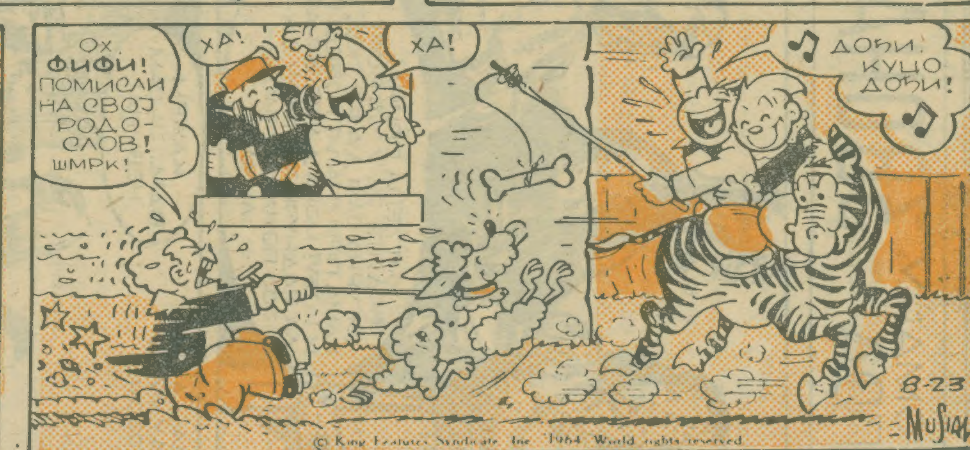

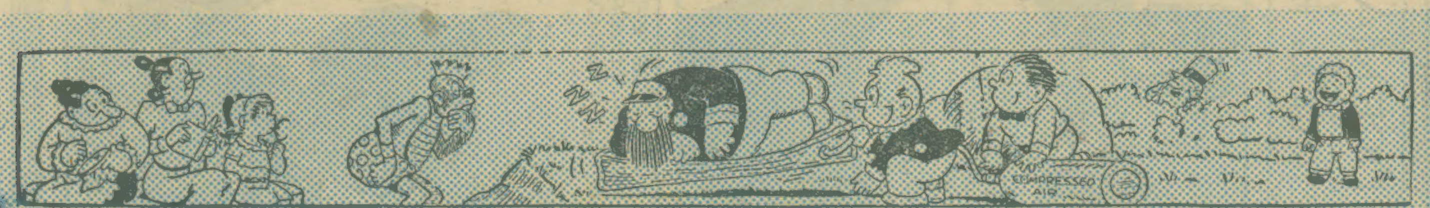

WALT DISNEY Месечеве преље

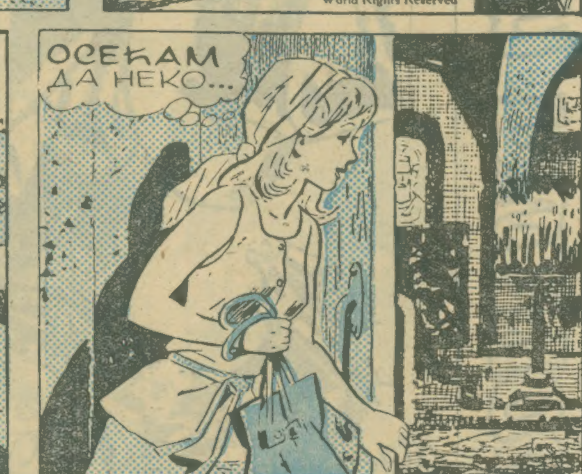

НАСТАВИЋЕ СЕ

КРОЗ много, много година нека бака благог погледа и исто тако благог гласа заклопиће књигу из које је читала својим унучићима и рећи осмехујући се: „Ја сам познавала праву Мери Попинс". Та бака ће се звати Дајана, Џени, Џун или Мери — јер тако се данас зову мале сусетке а велике пријатељице средовечне, увек насмешене књижевнице. Она, разуме се, није Мери Попинс, али је дадиља-чаробница, која је освојила дечја срца широм света, дете њене маште.

Оно што књижевница Треверс има заједничко са Мери Попинс је огромно разумевање, за децу, њихове жеље и потребе. Због тога деца на известан начин поистовећују дадиљу из прича са женом која је о њој написала књигу, а дом у коме њихова велика пријатељица живи са тајанственим домом Мери Попинс. У великом предсобљу списатељкиног дома у предграђу Лондона, на једном ниском сточићу, стоји кокошка од кинеског порцелана која, уместо јаја, носи колачиће или чоколадне бомбоне.

— „Мери Попинс" нисам писала специјално за децу — каже књижевница. — То је књига за све узрасте, али ја сам заиста срећна што је она освојила децу.

— Ја не умем да пишем по поруџбини — наставља она — и зато не знам да ли ће се појавити још која књига о Мери Попинс...

И заиста, на крају треће књиге дадиља Мери Попинс, која има чудну и привлачну особину да се неочекивано појављује и нестаје, изјављује да се више неће вратити. Ова њена изјава изазвала је читаву поплаву дечјих писама.

— Тето, баш сам сад прочитао трећу Мери Попинс — писао јој је један дечак по чијем се рукопису видело да је тек научио да држи оловку. — Ви сте грозни.

ВОЛТ ДИЗНИ СА КЊИЖЕВНИЦОМ П. Л. ТРЕВЕРС (ДЕСНО) И ГЛУМИЦОМ ЏУЛИ ЕНДРУС КОЈА ЈЕ ЗА СВОЈУ УЛОГУ У ФИЛМУ „МЕРИ ПОПИНС" ДОБИЛА ОВОГОДИШЊЕГ „ОСКАРА"

ПРАВА Мери Попинс

Инспирисана народним причама и легендама, енглеска књижевница П. Л. Треверс испрела је читав низ бајки о необичној и маштовитој дадиљи Мери Попинс. Од њених прича Волт Дизни је створио филм у коме дадиљу Мери Попинс игра енглеска глумица Џули Ендрјус. За ту улогу она је пре неколико дана добила највише филмско признање — Оскара.

Тето, нисте смели то да учините. Натерали сте децу да плачу...

И као да је то нешто најприродније на свету, она је одговорила растуженом малишану: „Није ме зачудило то што си плакао. Плакала сам и сама када сам то писала".

Књижевница Треверс добија стотине и стотине писама од деце. „На свако дечје писмо одговарам лично, чак и када ме рука боли од писања" — каже она. На писма одраслих одговара углавном њена секретарица.

— Не треба мислити да ми писање лако пада. Много маштам и сањарим и те своје снове полако преносим на папир. Писање је тежак посао. Сваку ствар пишем три или четири пута. Најтеже ми пада писање прве верзије. Тек последња је уживање.

Подстицај и идеје за приче о Мери Попинс, дадиљи која са много маште, духа и љубави не само подиже децу већ и решава разне породичне проблеме и изглађује несугласице, књижевница добија од саме деце.

— Дете веома озбиљно схвата живот. У том животу све је стварно, ништа није варка или маштарија. Чак ни бајке. Волт Дизни увек употребљава реч „маштарија". Кад сам била у Америци, један од његових сарадника пришао ми је и, као да је пронашао петролејски извор, страшно озбиљно ми је изјавио: „Ми смо разумели значење „Мери Попинс". Смисао је у чуду које се крије иза свакодневних ствари". „Не — одговорила сам. — Свакодневне ствари су саме по себи чудо".

— Деца ме често питају: „Зашто Мери Попинс не објасни своје поступке. Одакле долази и куда нестаје?" Ја им одговарам: „Ако вам то Мери Попинс није објаснила, зашто бих ја? И од вас се нешто захтева, и ви треба да мислите о томе". Ја им никад не дајем директан одговор, већ покушавам да их наведем да до њега сами дођу.

„Деца од своје лектире увек захтевају нешто што ће мало превазилазити њихову могућност схватања. Њима брзо досаде једноставне речи или стихови као што је, „маца седи на прагу". Потребне су им велике и озбиљне речи. И њих им треба и дати јер се ми све више претварамо у расу која говори само једносложним речима".

Жена која је створила Мери Попинс сматра да је неопходно да деца схвате да понекад треба да им буде и досадно и да треба да сами себи створе забаву и разоноду. „Ми им дајемо толико много играчака да им за машту и инвентивност уопште не остаје времена". И можда је Мери Попинс баш и створена да би тајанственим појављивањем и нестајањем и осталим својим поступцима подстакла дечју машту...

На крају да обрадујемо наше мале читаоце. Ускоро, чим се заврши прича у сликама „Месечеве прелье", која излази у нашем листу, почећемо на истом месту да објављујемо цртану, Дизнијеву верзију, о доживљајима Мери Попинс.

ВЕЛИКА ТРАГЕДИЈА У ПТИЧЈЕМ СВЕТУ

ТАЧНО пре педесет година угинуо је у зоолошком врту у америчком граду Синсинатију последњи голуб селац или путнички голуб, како га још зову. То је био последњи чин једне велике трагедије у птичјем свету. Голубова селаца више нема нити ће их икада више бити.

Трагедија је утолико већа што је тих голубова у Северној Америци било некад у милионским јатима. Неки сматрају да је то уопште била најмногобројнија птица која је икада живела на земљи. Најбоље описе тих птица дао је амерички орнитолог Одибон, коме морамо веровати.

„Голубови селци, каже он, праве су скитнице. Они путују само ради хране, а не због зиме или гнежђења. Нигде се стално не насељавају, него се задржавају тамо где има и док има хране за њих. Понегде остају преко целе године на једном месту, а онда, као по договору, одједном одлете и нестану да би се вратили тек после неколико година. Лете изванредно добро. Тако су у близини Њујорка ловљени голубови, који су имали још пуне гуше пиринча, позобаног више стотина километара јужније, на пољима Џорџије и Каролине, где се пиринач гаји. То значи да су удаљеност од више стотина километара прелетели летећи брзином од преко 60 километара на час. На тај начин, они би у Европу стигли за непуна три дана".

Врло импресивно описује Одибон огромна јата ових голубова. „Од огромног броја голубова, прича он, помрачило се сунце. Од лупе њихових крила ништа се није чуло. Узалуд су се људи довикивали, њихови гласови се нису чули ни са најмањег одстојања. Штавише, ни пуцњи пушака се нису чули: они су се само запажали по севању барута. У шуми где су голубови преноћили ломиле су се гране па и цело дрвеће под њиховим теретом. Када су ујутро одлетели изгледало је као да је шумом прошла олуја. Тако су голубови стизали три пуна дана непрекидно. У том огромном јату по најскромнијој рачуници било је преко једне милијарде ових птица. Таквом јату потребно је дневно скоро 10 милиона бушела хране, каже Одибон. А један бушел има садржину од 35 литара".

Одибон је посетио и гнездишта ових птица, колоније на високом дрвећу. И ту је наишао на невероватну масовност. „Голубови су заузели, прича он, једну велику шуму. На сваком дрвету је било 50 — 100 па и више гнезда. Наравно, да су људи користили прилику да на лак начин дођу до меса. Једноставно су обарали читава стабла и купили угојене младунце..."

Да ли је човек крив што је нестало ове птице, које је било у таквим масама? Истина, људи и белци и Индијанци, обилато су користили прилику да дођу до меса, ловили голубове на њиховим преноћиштима и гнездиштима, месо им сушили, солили и извозили. Пуни вагони и бродови превозили су месо у градове. Цена једном усољеном или сушеном голубу била је — један цент. Меса је било толико да су њиме товили свиње.

Па ипак, човек није могао да потамани ове голубове чак ни да им смањи број. Још 1879. године само на једном гнездишту у држави Висконсин, у шуми од 2.200 квадратних километара, коју су голубови заузели за своје гнездиште рачуна се да их је било 136 милиона. А свега годину дана касније виђено је само још једно мало јато од педесетак птица. Године 1908. одстрељен је последњи голуб селац на слободи. А једино онај примерак у Синсинатију живео је још шест година. Он је, као што смо у почетку рекли, угинуо 1914. године, као последњи представник своје врсте на свету.

Дакле, у овом случају очигледно да човек не сноси кривицу за нестанак једне животињске врсте. Пре ће бити да је узрок погибије и нестанка ових птица нека болест, епидемија, до које је дошло управо зато што су се ти голубови били размножили у претерано великом броју па је природа хтела да успостави равнотежу.

Опасност од претераног размножавања прети данас још једној птици. У Африци, јужно од Сахаре, живе огромна јата црвенокљуних ткаља, којих такође има на милионе. Та птица постала је права невоља за пољопривреднике који гаје пиринач и афричку житарицу мазакве. Само једна колонија тих птица у Судану броји преко 14 милиона гнезда. И ова птица је скитница. Где се она спусти, ту опусте поља пиринча. Људи су покушали да се бране и бацачима пламена, гасовима из авиона, вођени су прави крсташки ратови против ове птице, која није већа од врапца. Уништено их је више стотина милиона, али све је било узалуд... Хоће ли можда и овде природа, која тежи да одржи равнотежу, интервенисати, овога пута у корист човека?

ГОЛУБ СЕЛАЦ ИЛИ ПУТНИЧКИ ГОЛУБ

ЕЛЕКТРИЦИТЕТ ИЗ АЛКОХОЛА

НОВА направа која је израђена у лабораторијама друштва Есо у Линдену, САД, на први поглед не разликује се од мало већег акумулатора на који је причвршћено мноштво пластичних цевчица. Међутим то није обичан акумулатор који производи електричну струју. Добио је назив „горивни галвански спрег" или „горивна ћелија".

У сличним акумулаторима који се већ употребљавају, добијају се из водоника и кисеоника електрична струја и вода. У току процеса водоник ослобађа електроне који из акумулатора излазе као електрична струја. Међутим, водоник је доста скупо гориво и пошто је гас који се тешко кондензује релативно мале количине могу се сместити у резервоаре под притиском.

У новом акумулатору који су сада направили у Есоу, користе се метил алкохол и кисеоник из ваздуха. Када се у акумулатор уводи ваздух, ћелије се угреју на приближно 0°Ц. Помоћу катализатора метилалкохол се везује са кисеоником и ствара угљен диоксид и воду, а при том се ослобађају електрони. Такав акумулатор тежак је приближно 14 кг, производи 100 вати електричне енергије напона 5 волти. Степен искоришћења износи 40 одсто, што је много у поређењу са бензинским аутомобилским мотором који искоришћава само 15 одсто енергије коју садржи бензин.

Конструктори признају да је ова ћелија за сада још сувише мале снаге да би имала ширу практичну примену. Али кад им се смање тежина и величина, моћи ће се ти акумулатори употребити код летова у свемир, где ће поред електричне енергије производити и воду, а на земљи тамо где није могуће довести водовима ел. енергију.

Светлост на метар за уморне очи

Светлосне траке од пластичне материје на електро луминисцентном принципу се однедавно продају у Америци. Ове траке су савитљиве а укључују се као и обичне сијалице. Век трајања им је 3500 часова, а светлост коју оне дају је према укусу — бела, жута, плава или зелена. Не развијају никакву топлоту а трака дужине од 30 метара троши мање струје од сијалице од 100 вати.

КАКО ПАМТИМО ЗАШТО ЗАБОРАВЉАМО

НАУЧНИЦИ СУ РЕШИЛИ МНОГЕ ЗАГОНЕТКЕ ЉУДСКЕ МЕМОРИЈЕ И САДА СЕ НАЛАЗЕ ПРЕД НОВИМ, ЈОШ ИНТЕРЕСАНТНИЈИМ ОТКРИЋИМА

ЖИВИМО у свету пуном разних активности, у свету који је пун разних догађаја. Наш мозак стално региструје нове утиске; безброј кратких електричних импулса јури кроз нерве ка мозгу. Слике, звуци, мириси, све ствари које запажамо у спољнем свету имају своје представнике у импулсима који трају само хиљадити делић секунде.

Све су то преносни сигнали. Али постоји известан број одабраних информација које се преносе на сталне „плоче“ у компликованој мрежи нервних ћелија. Оне се слажу систематски и са необичном збијеношћу за будућу употребу.

Природа је створила такав један систем „залиха“ информација у људској меморији са којим се не могу поредити ни најбољи микрофилмови. Тај систем садржи огроман број појединачних информација које не може да забележи ниједна машина.

Научници верују, мада то још није доказано, да учење врши извесне промене у мозгу, у првом реду у мождaној кори. Мождана опна састоји се од око десет билиона нервних ћелија и представља најважнији део мозга. Недавно је вршен један опит са животињама на Универзитету у Лос Анђелесу и том приликом је утврђено да извесне ћелије на можданој кори расту са учењем. Оне имају сличан систем рашћења као и биљке. Испитивања су показала да је број ћелија у центрима за вид код уметника већи него код обичних људи. Исто тако код музичара у центрима за слух, ћелије су необично густо концентрисане.

Пре неколико година приликом једне операције десио се несвакидашњи догађај. Док је оперисао једну младу жену која је патила од епилепсије др Пенфилд са неуролошког института у Монтреалу случајно је додирнуо електродом једно место на можданој опни пацијента. „Чујем дивну музику“, рекла је жена. Када је доктор склонио електроду нестало је и музике. И сваки пут када је доктор додиривао то место величине главе шибице пацијент је чуо музику.

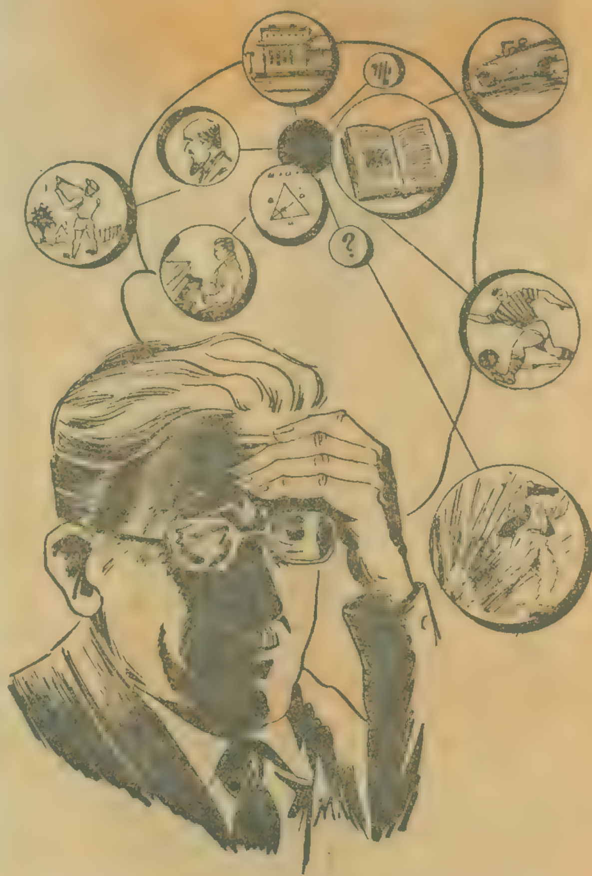

Тај процес, међутим, није ништа необичан јер је та музика стварно регистрована у мозгу али услед неког оштећења била је потпуно закопана и требало је да је нешто активира. Слично се дешава и у свакодневном животу. Врло често морамо добро да напрегнемо сећање док успемо да из огромног можданог „депоа“ извучемо оно што нам треба.

Постоји битна разлика између људи који нису у стању да запамте нешто ново и људи који не могу да се сете ствари које су некад знали.

Заборавност настаје кад се затворе путеви који воде ка можданом „слагалишту“. Под хипнозом, на пример, људи се сећају свих детаља још из школских дана које су били „заборавили“ — то јест, који се налазе у слагалишту али нису приступачни.

Оба ова феномена — и сећање и заборављање — су врло компликована и биће потребно још доста времена док се потпуно реше. Један од водећих научника на том пољу каже: „Уколико више дознамо о томе како нервне ћелије задрже оно што забележе утолико ћемо боље разумети битне процесе самог живота“.

ВЕЛИКА ЈЕЗЕРА

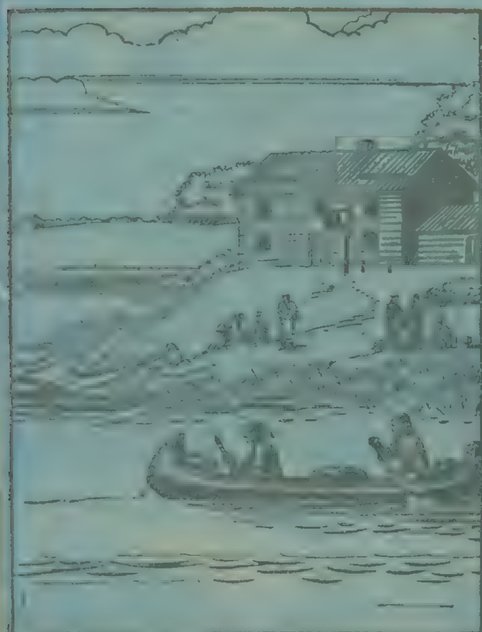

Чикаго, сада други град по величини, основан је на обалама Мичигена. До 1833. у мочварном крају на јужним обалама тога језера било је само неколико брвнара. Са напретком околине Чикаго је почео да бива значајнији трговачки центар нарочито због свог згодног положаја.

Нијагарини водопади између језера Ири и Онтарио представљају изванредну природну реткост. Вода пада са висине од 48,7 метара на ширини од око једног километра. Огромна енергија ових водопада не може се ни проценити. Једним каналом бродови заобилазе ове водопаде.

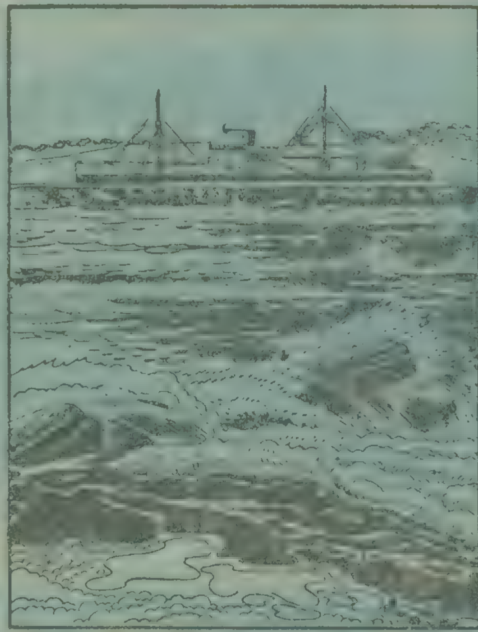

Требало је обезбедити луке да би бродови безопасно пристајали, и изградити канале да би се решило питање брзака реке Сент Мери између Горњег језера и Хјурона. Овим, као и каналом Виланд око Нијагариних водопада, језера су постала пловна с једног краја на други.

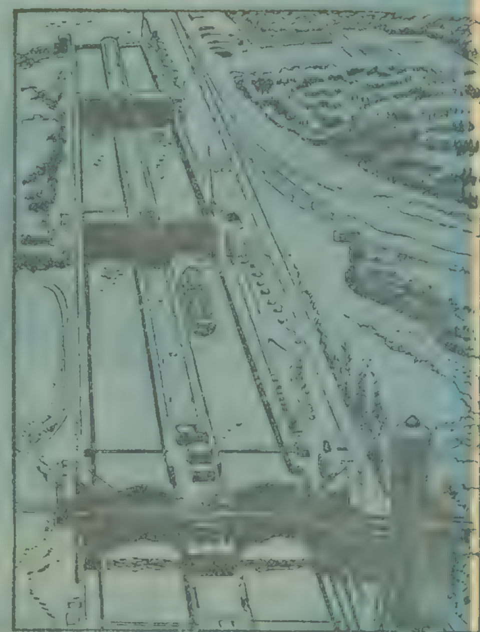

Бродовима су из Чикага, језером Мичиген преношене житарице на Исток до крајњег језера, као и на Север, преко канала Сент Мери до Горњег језера. А бродови са истока почели су да плове кроз свих пет језера и да у лукама искрцавају путнике и своје тешке товаре.

Део око Питсбурга, у држави Пенсилванији, јужно од језера Ири, постао је центар индустрије гвожђа и челика. Било је у тим крајевима довољно угља и нешто гвоздене руде. Али она је убрзо исцрпљена и требало је поћи у потрагу за новим изворима драгоценог метала.

Када су откривена богата налазишта гвожђа у Минесоти и Мичигену, на Горњем језеру, значај Великих језера је још више порастао: воденим путевима су транспортоване огромне количине руде до старих индустријских постројења у Пенсилванији на прераду и даљу употребу.

Изграђени су специјални бродови за превоз руде: дуги и ниски, који преносе и по 68 милиона тона гвоздене руде годишње у луке око Питсбурга и до нове индустрије која је изникла у околини Чикага. Ови џиновски бродови комуницирају водама језера — они су интегрални део привреде.

Луке као што су Чикаго на Мичигену и Дулут на Горњем језеру важни су центри и за утовар житарица. „Водени пут“ обезбеђује велику материјалну уштеду а откако је завршен водени пут Сент Лоренс, житарице из САД се превозе бродовима директно у многе луке света.

(Наставиће се)

ИЗ ПАКЛА И СНА НА ЈУРИШ

ЦРВЕНОАРМЕЈЦИ ЗАТЕЧЕНИ НА СПАВАЊУ, ИСЦРПЕНИ И ПОТПУНО НАГИ, ПРОБИЛИ СЕ ИЗ НЕМАЧКОГ ОБРУЧА

★

БИО је други месец рата у Совјетском Савезу. Немачке моторизоване и тенковске јединице надирале су према Кијеву и Стаљинграду. Изгледало је да их нико неће моћи зауставити. Моторизовани корпус комесара Попеља, који се од првог дана рата нашао опкољен борио се на живот и смрт да би се пробио из овог силног обруча тенкова и топова. Борци нису знали шта се догађа на другим фронтовима њихове отаџбине и где се боре њихови другови. Видели су само Немце, кукасте крстове и злочине које је непријатељ остављао за собом. Непрекидне борбе и неизвесност су их толико исцрпли да су се једва кретали. Своју униформу су постепено заменили немачком. То им је тешко падало, али другог излаза није било.

Једне августовске ноћи 1941. године успело им је да се под борбом пробију кроз немачку колону која им се испречила на путу. И само што су замакли у шуму да мало одахну и да превију ране својим друговима, топла и скоро ужарена ноћ претворила се у прави пакао. Небо се одједном провалило. Били су толико исцрпени непрекидним брзим маршевима и глађу да су се једва кретали. Маршевању није било краја.

Кретали су се као авети

Млазеви летње кише су их засипали. Мокри и већ прозебли кретали су се раскаљаним путевима кроз потпуну таму шуме. Борци су на сваком кораку падали и без помоћи својих другова једва би устајали из блата. Бујице су текле са свих страна. У њима је десетак бораца нашло смрт. Само онда када муња сине за тренутак се пут осветли, а онда настане још гушћа тама. Личило је то на пропаст света.

Упалих очију, необријани, зарасли у косу, каљави и поцепани кретали су се кроз шуму као авети. Више од половине бораца били су боси, ноге рањаве, а стопала набијена иглицама борове шуме.

Мочвара која је у овим летњим данима била потпуно пресушила поново је набујала. Било је то огромно мутно језеро из којег су вирила острвца, која су се видела на блеску муње, па опет тонула у воду и тмину. Комесари Ситник и Оксен су непрекидно са борцима, храбре их и подижу из блата.

Када су загазили у мочвару вода је већ толико нарасгала да им је била до грла. Са уздигнутим оружјем изнад главе кретали су се кроз мочвару, носили рањене другове. Сваки корак кроз ову незаборавну ноћ био је тежак и болан. Ноге су им биле као ступе и више их нису осећали.

Понекад се у овој одвратној баруштини чује потмули крик из колоне и док се борци окрену бујица већ прогута њиховог друга. Обала се назирала далеко кад муња севне кроз млазеве воде који сипају из облака. Неко је рекао да обала одлази, а она је стварно била све даља, јер је вода непрекидно плавила.

Негде пред зору одред изађе из баруштине и сунце сину као да се протекле ноћи ништа није догодило. Било је то њихово поновно рођење. Изашли су из пакла који је остао само десетак метара иза њихових леђа.

Мртвило, сан и Немци на јави

Чим су изашли из воде скинуше блатњаву и поцепану одећу, оставише је по шибљу да се суши, а борци попадаше по мокрој трави и заспаше скоро мртвим сном. Комесар је тражио да се пошаље извидница, али кога одредити! Цео одред спава. Спавају сви: официри, борци и рањеници. Сви су потпуно наги, леже по обали као клада. Где се ко затекао приликом изласка из баруштине, ту је пао и утонуо у мртвило и дубок сан. Блатњава и мокра одећа се испаравала на сунцу. Из ње се дижу прави облачићи.

Комесар Ситник, иако исцрпен као и остали борци, мислио је на осигурање одреда, на патроле, страже... Покушао је неке другове да пробуди, али нико није долазио к себи.

—Ваља, устани! Чујеш ли ме, пробуди се... — викао је Ситник.

Борац се једва усправи на ноге, погледа га уморним и сањивим очима и док му комесар саопшти задатак и окрене се другом да га пробуди, борац опет паде у дубок сан. А то што су појединци устајали — причао је комесар касније — у ствари и није било буђење. Најзад, од овог великог одреда, једва пробудише двадесетак бораца и послаше их у патролу. Када се после једног сата патрола вратила, рапорт је био кратак: непријатеља нема!

Оружје и бомбе лежали су борцима надохват руке. Сунце је све жешће грејало и нико није имао снаге да се одупре сну.

И комесар одреда Попељ био је потпуно наг. Лежао је покривен немачком кишном кабаницом, док му је пиштољ „маузер“ стајао надохват руке. Он је често понављао борцима: непријатељу никада не треба веровати. Та га помисао ни у сну није напуштала, али није имао снаге да се помакне. Хтео је да провери да ли је патрола савесно обавила свој задатак. Очни капци су га потпуно издали, све је на њему тешко и укочено. Спава, али немирним сном.

Једна немачка колона топова и камиона, која се недалеко одавде одмарала, остала је непримећена. Немачки официр који је приметио црвеноармејце како леже, мислио је да се ради о некој немачкој јединици. Пошао је према мочвари и за сваки случај повео још једног војника. Видео је како се на све стране испаравају мокре и блатњаве немачке униформе. Прилазио је опрезно. Кад се нашао пред комесаром одреда Попељом, застао је и загледао се у кишну кабаницу. Није знао чији је то официр.

Ево како је Попељ описао овај страшан тренутак:

— Наједном сам лагано отворио очи, али само за тренутак јер ми је сан био немиран. Тешки капци сами су падали на очи. Нисам имао снаге да их подигнем. Једва сам успео кроз трепавице да видим Немца. Стајао је на неколико корака од мене и држао бомбу у руци. Видео сам како се припрема да баци бомбу на мене. Али, сан је био страшан. Очи ми се опет затворише, као да сам немачког официра само уснио. Војник који је стајао поред официра пиљио ми је у очи. Сви остали су лежали и спавали дубоким сном. Још једном отворих очи и заиста — Немац. У истој оној пози као и малопре. Одлучује се. Зграбих пиштољ опалих и — убих обојицу...

Пробуђени „духови“

Скочио је као да је умор ишчезао и из све снаге повикао:

— Немци! На јуриш!

Сви су поскакали. Можда нису ни чули комесарову команду, пуцњи су их тргли из мртвила. Гола тела се зањихаше и борци, онако блатњави и брадати пођоше на јуриш. За неколико тренутака узлетеше на једну узвишицу преко које је водио пут, где се затекла немачка колона. Наги црвеноармејци одједном засуше немачку колону бомбама и аутоматском ватром. Рафали и експлозије толико изненадише Немце да се нису могли снаћи. Са свих страна се чуо узвик: удри их!

Комесар Ситник са групом бораца нападе посаде топова, а затим откачише топове од запаљених камиона. Борци озлојеђени што им је поремећен сан свом жестином бацише се на Немце. У колони Немаца владао је прави хаос. Нису знали шта се то догађа, да ли је сан или јава; да ли су то људи или „духови“.

Москва се јавила

Комесар Попељ приђе једном немачком потпоручнику, кога су рањеног немачки војници овде оставили и упита га:

— Одакле сте дошли овамо?

— Тражимо један руски одред — одговори овај.

— Који? — упита комесар Попељ.

— Попељов.

Поред свих мука које је доживео овај одред, било је и смешних сцена у овом јединственом случају прошлог рата. Немци су бежали као помахнитали, док су за њима јурили голи и каљави црвеноармејци. Остављали су све и безглаво бежали, или би падали на колена и потпуно избезумљени молили се небу за спас.

Тог јутра Попељов одред се пробио из обруча.

Из једног аутомобила борац узе радио-станицу. Чим је почео да окреће преклопник на пријемнику чуло се крчање. Неко виче: дај Москву, Кијев... Желели су да чују руски глас, да чују истину о својој домовини, па макар она била горка и болна. Али нека се нешто чује.

Капетан Васиљев, носилац Ордена Лењина стоји поред Харченка који је загрлио радио-станицу. Одједном се чује глас спикера Радио-Москве, који чита репортажу о жени официра Црвене армије Татјани Петренко и њиховој четрнаестогодишњој кћери Гаљи, које су се херојски бориле против Немаца. Петренко запањен слуша. Није ни помишљао да ће у првој вести из отаџбине чути о својој породици. Борци му честитају и грле га. Негде испред њих тутњи борба. Спикер завршава репортажу о Татјани и Гаљи Петренко:

— Нека је слава херојима наше отаџбине Татјани и Гаљи!

Одред је кренуо тамо одакле пуца. Уз пут их је једно село обукло. На фронту су нашли опет своје другове.

ПОЕЗИЈА ДРУГЕ ПРИРОДЕ

ТАНКЕ, ГОТОВО БЕЗ ТЕЖИНЕ НИТИ ПАУЧИНЕ И КАО ЧИПКА ИСПРЕПЛЕТЕН „ТАЊИР“ РАДИОТЕЛЕСКОПА

*

ЛУКАВСТВО ПАУКА КОЈИ У СВОЈУ МРЕЖУ ДОМАМЉУЈЕ И ХВАТА ЖРТВУ — СИЋУШНОГ ИНСЕКТА.

И ГЕНИЈЕ ЧОВЕКА КОЈИ ЈЕ КОНСТРУИСАО АПАРАТ ШТО ХВАТА ГОТОВО НЕЧУЈНЕ СИГНАЛЕ ИЗ КОСМОСА.

*

ЕВОЛУЦИЈА КОЈА НЕПРЕКИДНО УСАВРШАВА ЖИВОТ И ПРОГРЕС ЧОВЕКОВОГ ЗНАЊА — ВЕЛИЧАНСТВЕНОСТ ДРУГЕ ПРИРОДЕ САЗДАНЕ РУКАМА И РАЗУМОМ ЉУДИ.

ПОД ПАПУЧОМ

Израз „под папучом", који у многим језицима симболизује деспотску пласт жене над мужем, води порекло из далеких времена. Ево шта о томе прича једна средњовековна хроника.

Једном је било одлучено да се у знак помирења између римског папе и немачког императора који су били у сталној завади, ор-

ганизује величанствен витешки турнир. Сваки учесник турнира био је обавезан да има на грудима оригиналан амблем. Витези обе противничке стране припремали су се за турнир. Да учествује у витешким борбама одлучно је одбио само витез Полоније кога су дотад сматрали непобедивим.

На дан свечаног отварања турнира млада Полонијева жена још једном је покушала да наговори свог тврдоглавог мужа, али је и тога пута добила одречан одговор. Ван себе од беса она је скинула с ноге папучицу и бацила је на мужа.

Разљућен жениним поступком, Полоније је на брзину ставио на себе витешки оклоп и причврстивши на груди женину златом везену папучицу, полетео на арену. Гласници који су свечано објављивали улазак витезова на арену, запитали су га под којим ће се знаком борити.

— Под папучом! — одговорио је витез подсмехнувши се сам себи.

Отада и живи израз „под папучом".

СТАРОВЕКОВНИ ТАКСИ

Још у старом Риму знали су за такси, истина не за такси-аутомобиле, већ за такси-двоколице. За осовину двоколице причвршћиван је „бројач" који се састојао из две бакарне посуде. После сваког пређеног стадијума (стара мера за дужину од 125 корака), из мање посуде падао је у већу по један камичак. Вожња се наплаћивала према броју камичака.

САМОУБИСТВО УБИЦА

НОЋ. На трошном чамцу пребацујем се с леве обале у град. У чамцу смо само нас двојица: војник за веслима и ја. Тамно и релативно тихо. Изненада над реком, чије су обале већ оковане ледом, планулe су две ракете. Чамац постаје добро видљив циљ. Фашисти сместа отварају ватру по њему. У хладну воду са шиштањем се усецају меци и комади распрслих мина. Војник и ја лежемо на дно чамца. Немци, мислећи вероватно да је с нама свршено, прекидају ватру.

Кљун чамца урезује се у ледену кору. Искачем из чамца и из све снаге трчим према обали. Опет узлеће ракета. У пуном залету бацам се на лед. Туче митраљез.

На обали срећем официра из штаба генерала Родимцова. Обала је затрпана сандуцима са намирницма и муницијом, бурадима с горивом. Све је то, колико је то могућно, камуфлирано. Охрабрујуће делује што се веза с левом обалом, и поред немачке ватре, одржава.

У потпуном мраку прелазимо два километра. Понекад туку непријатељски минобацачи. Штаб се размешта у великом бетонираном прокопу за отицање воде. Одавде се управља пуковима, дивизијама, овде се стичу сви извештаји, овде долазе сва наређења виших команди.

По извесним, једва приметним знацима, осећам да се спрема напад.

Из штаба се упућујем према предњој линији. Стижем до ње када је већ почело да свиће. И одмах — неочекивана епизода.

Противавионска артиљерија погодила је фашистички бомбардер „Ју-87" док је пикирао. Пилоти су покушали да некако стигну до својих редова, али им то није пошло за руком и апарат се сурвао на пешчану косу недалеко од Волге. Зграбио сам кино-камеру и потрчао према авиону. За мном, топћући чизмама по замрзлој земљи, потрчало је још неколико војника.

На наше очи пилоти су искочили из кабине и скотрљали се у малу јаругу. Такав обрт ствари нисам предвидео. Ако сад почну да пуцају? Трчим даље и мислим: оно што ће бити — биће. Одједном, два пуцња.

Опрезно завирујем у јаругу. На њеном дну два тела простртa по земљи. Крај њих — парабелум. Све је јасно. Оба пилота су млади, деветнаест-двадесет година, у солидним копоранима, добрим чизмама. Коса бела као слама. Лица и руке поцрнели од сунчања.

— На којој ли су плажи могли тако да поцрне? — зачуђено пита један од бораца.

Прилазимо кабини авиона. Испред табле са инструментима велика Хитлерова фотографија. Поред ње — неколико порнографских разгледница. Испод седишта налазимо дебелу књигу. На чврстим корицама амблем луфтвафе — орао раширених крила који у канџама држи тежак кукасти крст. Књига почиње портретима Геринга и Ритхофена. Наизменично текст и фотографије. Ваздушне борбе, бомбардовање Сицилије, Југославије, заробљавање енглеских војника, десант падобранаца на острво Крит, летови изнад Грчке, Бугарске, параде.

— Издалека су изволели доћи! Види ти где су се сунчали! — прогунђа војник.

Значи, хитлеровци су повукли авијацију чак са Средоземног мора, где су ратовали наши савезници...

Рат у граду добио је позициони карактер. Огорчене борбе прса у прса водиле су се не за улицу или за блок кућа, већ за поједине зграде, спратове, па чак и за собе. И у тим борбама долазили су до израза не само храброст, већ и лукавство и војничка досетљивост.

*

У дивизији Људникова, додирујући се готово с непријатељем, постојао је херојски гарнизон са шифрованим називом „Ролик".

У гарнизону су била четири борца: Кузмински, Ветошкин, Класовој и Харазија. Сместили су се у „лисичјим јамама" дубоке јаруге која је излазила на Волгу. Над њима, у бункерима на крају те исте јаруге, седели су фашисти.

Гарнизон „Ролик" обасипао је ватром падине јаруге и обалу реке стварајући Немцима велику главобољу. Хитлеровци су покушавали да униште гарнизон гранатама и минама, али било је довољно да се само појаве на ивици јаруге па да их наши војници засипу ватром.

Фашисти су покушавали и лукавошћу да их ликвидирају. Спуштали су на ужету „висеће мине" — сандуке са експлозивом, али су наши својим хицима кидали ужад. Експлозив је, не наносећи никакву штету, падао на дно јаруге.

Где су се и како ови војници снабдевали храном и муницијом не знам, али чињеница је: четворица из гарнизона „Ролик" месец и по дана држали су ову одбрамбену линију.

Усамљени научник

Вилхелм Оствалд, један од оснивача физичке хемије био је познат по многим настраностима. Једна од њих била је та да је он на сваки начин покушавао да односе са својим помоћницима сведе на што мању меру. У том циљу он је својеручно причврстио на спољашњој страни врата свог кабинета звонце од бицикла, а испод њега је поставио клупицу и на њу једну корпу.

Текст за своје књиге и чланке он је говорио у диктафон код којег се текст записивао на ваљке. Када би се скупило неколико ваљкова, научник би написао шта с њима треба учинити, затим би све то ставио у корпу и зазвонио. Његов секретар морао би да сачека док научник иза себе затвори врата и тек после тога смео је да из корпице узме ваљке. Када би, пак, требало нешто јавити или доставити научнику, секретар би поруку ставио у корпу, затим би зазвонио и брзо одлазио.

ЗА СВАКИ СЛУЧАЈ

У собама једног њујоршког хотела истакнути су овакви натписи: „Молимо поштоване госте да влажним рукама не додирују електричне уређаје пре но што не исплате свој рачун" Заиста, то је права брига за — сопствени џеп.

1

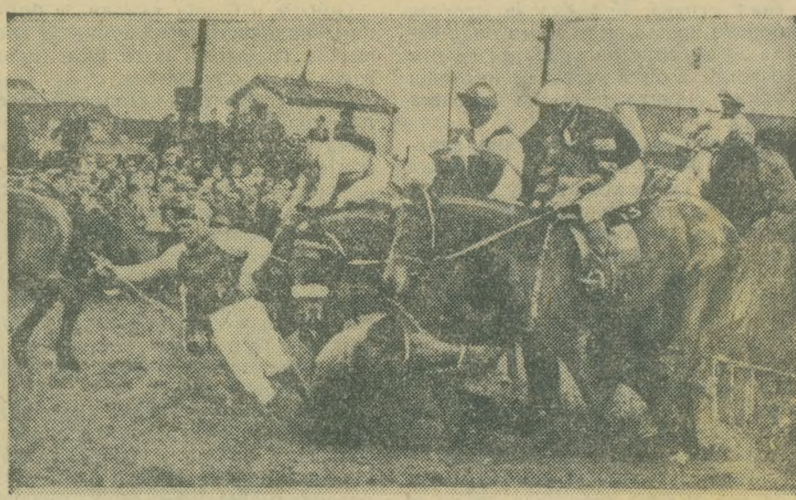

2

3

(1) ПРЕЛАЗ ПРЕКО НАЈВИШЕ ПРЕПРЕКЕ. КОЊ ПОД ИМЕНОМ „НЕДСМАР" НИЈЕ УСПЕО ДА ЈЕ ПРЕЂЕ И СРУШИО СЕ НА ТЛО...

(2) ... У ИСТОМ ТРЕНУТКУ НАИШЛА СУ И ТРИ ДРУГА КОЊА КОЈА ТАКОЂЕ НИСУ УСПЕЛА ДА ЈЕ ПРЕЂУ И ЗАПЕЛА О СРУШЕНОГ „ЕНДСМАРА". НА СЛИЦИ СЕ ВИДИ КАКО „НЕДСМАРОВ" ЏОКЕЈ ПАДА...

(3) ... ЈЕР СУ МУ НОГЕ ОСТАЛЕ ЗАРОБЉЕНЕ У СТРЕМЕНУ. ЗБОГ ТОГА ЋЕ ГА ИЗГАЗИТИ КОЊ СА БЕЛИМ СЕДЛОМ ЧИЈИ ЋЕ ЈАХАЧ ТАКОЂЕ БИТИ ИЗБАЧЕН ИЗ СЕДЛА

(4) НЕ ЗНА СА КОЈИМ ЧУДОМ ЈЕ ВИШЕ КОЊА УСПЕЛО ДА ИЗАЂЕ ИЗ ОВЕ ГУЖВЕ. АЛИ ЧЕТИРИ ОД ЊИХ СУ НАСТАВИЛИ ТРКУ БЕЗ СВОЈИХ ЏОКЕЈА. ТО ЈЕ ТЕК „БИЛАНС" ПРВЕ ПОЛОВИНЕ ТРКЕ.

НАЈУБИСТВЕНИЈА ТРКА НА СВЕТУ

НА ТРАДИЦОНАЛНИМ коњским тркама које се одржавају једном годишње у Ејнтрију близу Ливерпула у Енглеској из године у годину има све више несрећа. У овим тркама с 30 различитих препрека јахачи морају да превале раздаљину од 7.200 метара које од јахача и коња захтевају огромну спретност.

Ове већ легендарне коњске трке послужиле су као тема једном филмском режисеру а ушле су и у енглеску литературу. Али, иако су Енглези на њих веома горди, оне и за њих почињу да представљају проблем: у оних 20 минута лудачког темпа, колико трке трају, прелазе се границе спорта. Иако је досад у тркама погинуо само један једини џокеј, оне се сматрају најубиственијим на свету, бар што се коња тиче: на старту их обично има око 50, а на крају остане свега десетак живих. Фотогарфије које овде доносимо најбољи су доказ за то. У овогодишњој трци, недавно одржаној, пет џокеја одвезено је у болницу а први пут је победио један амерички коњ.

ПРАВЕДНИ СУДИЈА

Чланови једне нове верске секте у једном америчком граду обратили су се судији с молбом да им дозволи да распну на крст свог духовног оца, по имену Мајкл, који је прогласио себе за месију и дао дозволу за распињање.

— Изврсно — рекао је судија размисливши мало. — Ако ваша религија то захтева, ви га слободно распните. Само вас опомињем: обесићу све чланове секте ако распети кроз три дана не ускрсне.

БОДОВИ У ОДЕЛУ

Један кројач из немачког града Штутгарта одлучио је да лично провери колико је бодова потребно да би се сашило једно комплетно мушко одело просечне величине. Стрпљиво бројећи, он је утврдио да у једном оделу које се састоји од панталона, сакоа и прслука има 74.392 бода од којих је само нешто више од половине начињено машином. Руком урађених бодова на једном мушком оделу има 36.000.

ЏИНОВСКА ТОРТА

За прославу 400-годишњице оснивања града Рио де Жанеира, месни посластичари припремили су торту тешку 1300 килограма и високу 4,5 метра. Сваки од 24.000 гостију позваних на свечану прославу добио је по комад ове торте.

ХВАТАЊЕ АЈКУЛА НА УДИЦУ

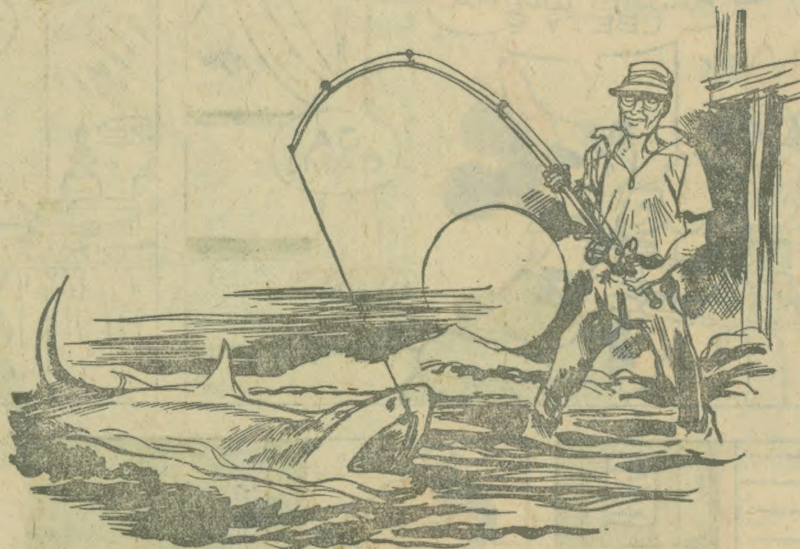

ПОЗНАТО је да се на удицу хватају углавном ситније рибе. Ретки су случајеви да се на удицу ухвати риба тежа од 50 килограма. Међутим има много случајева где се одважни пецароши упуштају чак и у борбу с ајкулама.

Још од памтивека човек је водио борбу с ајкулом не због тога што му је било потребно њено месо које није ни најмање укусно већ да би показао своју надмоћ над тим морским разбојником. Лов на ајкуле представља готово исту толику опасност као и лов на лавове, тигрове и сличне животиње и као што је лов копљем представљао велики ризик у лову на лавове тако исто и пецање ајкула на удицу захтева велику вештину и храброст.

Познати рибар са обала Флориде Херб Гудмен хвата ајкуле на врло оригиналан начин. Он је повезао неколико балона који лебде на педесетак метара изнад воде. За балоне је привезан врло јак канап на који је закачено више удица са мамцима које ајкуле највише воле. Привлачењем балона он намами ајкуле уз обалу где их убија. На овај начин Гудмен ухвати одједном по неколико ајкула. „Само једном приликом сам се усудио, каже Гудмен, да појашем ајкулу да бих је укротио. Али она ме је тако ошинула репом да сам два месеца лежао у болници."

У заливу Монтереј у Калифорнији, око сто километара јужно од Сан Франциска, сваке године се одржавају такмичења у хватању ајкула помоћу удица. Такмичење почиње тачно у седам часова ујутру и траје до један сат по подне. За тих шест часова лова улови се најмање око 150 ајкула чија укупна тежина прелази 2.000 килограма.

Један разарач је ухватио на удицу ајкулу-кита тешку десет тона. Пуна четири часа брод се мучио да одвуче ајкулу на обалу. Ајкула се грчевито борила све време покушавајући да се одупре разарачу. Да би некако савладали ајкулу људи су спустили у воду два чамца и покушали харпунима да је убију. Али она је оба чамца преврнула својим снажним репом тако да се посада једва спасла. То је била највећа ајкула ухваћена дуж обала Калифорније.

Зен Греј, писац чувен по делима о животу на Дивљем западу једном приликом је ухватио на удицу велику ајкулу. Али ајкула је вукла чамац ка отвореном мору пуних пет и по часова. За све то време људи су је гађали харпунима али готово су се сви они одбијали од дебеле коже ајкуле тако да јој нису ништа нашкодили. На крају, када је доспела у велике дубине, ајкула је некако успела да прекине удицу и да се спасе.

У марту 1936. године било је организовано велико такмичење у лову на ајкуле удицом. На том такмичењу је учествовао и Греј и однео награду првог дана ухвативши највећу ајкулу за свега три сата. Па ипак, на крају такмичења које је трајало три дана, победио је Аустралијанац Алф Дин који је ухватио четири ајкуле од којих је свака била тежа од једне тоне. Приликом хватања последње ајкуле Дин замало није страдао. Како није могао да привуче ајкулу чамцу, он је скочио у воду да би је убио ножем. Том приликом је мало недостајало да га оштри зуби ајкуле закаче.

Године 1951. гувернер Јужне Аустралије, Вили Нори, потукао је све рекорде ухвативши на удицу једну белу ајкулу тешку 1.225 килограма. Само годину дана касније Дин је опет преузео шампионат ухвативши белу ајкулу тешку 1.334 килограма, и то само за 45 минута.

Међутим, највећи успех Дин је постигао 1959. године када је ухватио ајкулу дугу око седам метара и тешку преко две тоне. Само, ухватити ајкулу на удицу и извући је то су две различите ствари које је најбоље осетио Дин. Више од пет часова он је покушавао да некако привуче ајкулу чамцу и да је извуче на обалу. Али сваки пут када је мислио да је победио, ајкула би као од шале повукла чамац ка отвореном мору. И када је веровао да се ајкула уморила и да ће је одвући на обалу риба је снажно цимнула и ослободила се превурнувши том приликом чамац.

И чувени писац новеле „Старац и море", Хемингвеј, био је велики поклоник лова на ајкуле. Он је нарочито волео да лови мако ајкуле (Isurus oxyrinchus). „Од свих риба у мору ниједна не може да победи мако ајкулу у скоковима. Она може да скочи увис више него иједна друга риба (око 3-4 метра), плива брже од највећег броја риба и вуче тако снажно да само највећи борци могу да је савладају. Када се ухвати на удицу она скаче право на човека и тешко њему ако га дохвати."

БУДИТЕ ДЕТЕКТИВ

ОДГОВОРИ

ТАЈНА ЗАКЉУЧАНЕ СОБЕ

Алберт Браун се уопште није изненадио кад је чуо за братовљеву смрт иако о њој није могао ништа знати ако није био умешан у злочин. Поред тога, он је изјавио да је читаву претходну седмицу, укључујући и дан када је убиство извршено, провео с пријатељима у Брајтону и да се вратио тек што су инспектор и његов помоћник насилно ушли у његов стан.

Овај исказ је потпуно супротан неким чињеницама које је инспектор Вернер приметио у стану. Наиме, у вази коју је његов помоћник оборио, као и у другим двема вазама цвеће је било сасвим свеже. Да је Алберт Браун провео недељу дана у Брајтону, као што је тврдио, цвеће би увенуло, поготову што је у вазама било релативно мало воде. И то свеже, незамућене.

Јесте ли већ чули да...

...за највећег инсекта који данас живи сматра се једна врста скакавца ду-

гачког преко 30 сантиметара. За њим долазе неки лептирови чији је распон крила једва нешто мањи од тога.

...старе Римљанке употребљавале су за улепша-

вање, као неку врсту пудера, креду.

...најстарији опис пушке потиче из 15. века. За ту пушку била су потребна два човека: један је удешавао цев и нишанио, а

други палио фитиљ. Иначе, реч „пушка" дошла је од грчке речи „пиксис", а значи цев од шимшировог дрвета у коју је била усађивана гвоздена цев пушке.

...Европљани су за чај први пут сазнали из путописа знаменитог путника Ибн Вахаба који је 879. године пропутовао Кину и писао да кинески цар може да повиси порез на две

ствари: на со и на биљку асак коју „кувају у води па ту воду пију".

И ТО СЕ ДОГАЂА

До неочекиваног наследства дошла је једна млада Израелка која је неколико дана по доласку у Њујорк из просте радозналости кренула за ковчегом на спроводу неког непознатог човека. Она се запрепастила кад јој је по доласку на гробље пришао један човек, представио се као покојников адвокат и рекао да је она, према покојниковом тестаменту, једини наследник његових милијарди, јер је једина ишла иза његовог ковчега.

МЕРЕЊЕ ЗГРАДА

Да би измерио једну зграду, у овом случају московски хотел, професор Георгиј Жданов је користио један апарат за мерење употребљавајући наелектрисане честице космичких зракова, зване „мезон". На овај начин успео је да сазна да је хотел „Москва" тежак 45.000 тона. Он сматра да ће му овај систем омогућити да израчуна тежину било ког објекта на земљи, чак и ако се ради о слојевима стена који се налазе на неколико километара дубине.

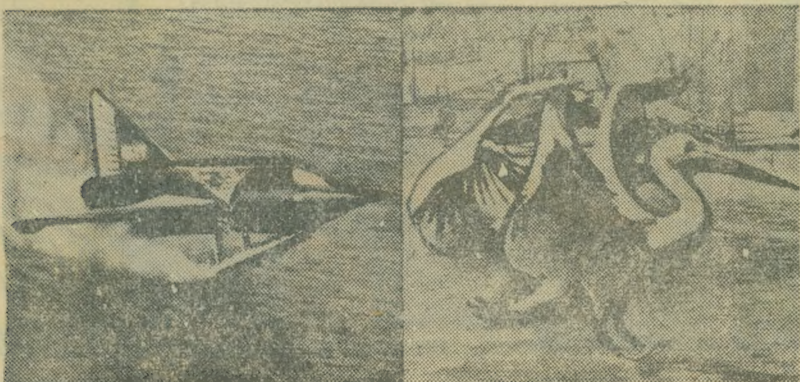

ПОРЕЂЕЊЕ ЈЕ ЗАИСТА НЕВЕРОВАТНО. „ВИОН ТИПА КОНВЕЈЕР СНАБДЕВЕН ХИДРО-СКИЈАМА ОДЛЕПЉУЈЕ СЕ ОД ПОВРШИНЕ ВОДЕ НА ИСТИ НАЧИН КАО ПЕЛИКАН... ПЕЛИКАН ИМА НОГЕ, А АВИОН — СКИЈЕ.

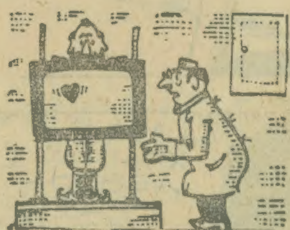

»Наопак« човек

Ирански продавац поврћа Ахмед Афшар није у току својих 46 година живота ни помислио да је — медицинско чудо. Он никад није био болестан и никад га ништа није болело. Када је недавно ипак морао да се подвргне операцији, лекари никако нису могли да дођу себи од чуда: код њега су слепо црево и јетра били на левој, а срце на десној страни.

УКРШТЕНЕ РЕЧИ

Водоравно: 1) назив за Земљину кору, 5) пољска новчана јединица, 9) разређена магла, 10) река у СССР, 11) главни град Јордана, 12) гувернер Свете Јелене у доба Наполеона, 13) острво у Јадранском мору, 15) иницијали презимена и имена војвођанског комедиографа („Избирачица"), 16) Херцеговац, 18) кретање воде, 20) целокупно, 22) вртлог, 24) догађај који зграњава, 26) врста папагаја, 27) поклон, 29) црвеномрка превлака на гвожђу, 31) читав, 33) неодевен, 35) име певачице Фицџералд, 37) иницијали немачке политичке раднице, сараднице Енгелса и Лењина (1857—1933), 38) староседелац Балканског полуострва, 40) наша река, 42) зграда с много спратова, 43) тумор мишићног ткива, 44) месец у години.

Усправно: 1) француски сликар, импресионист (Алфред), 2) зденац, 3) пријатељ (француски), 4) кућни богови код старих Римљана, 5) племенит метал, 6) река у Црној Гори, 7) сирће, 8) бродцистерна, 14) познати француски књижевник („Лисјен Левен"), 17) име књижевника Давича, 19) врста минерала, 21) иницијали презимена и имена нашег књижевника („Мртве јавке"), 23) елидирана свеза, 24) скраћеница за својеручно, 25) афирмација, 26) тумор крвних судова, 28) чувени аустријски композитор („Чаробна фрула"), 30) врста примитивног бунара, 32) чивија, клин, 34) савремени амерички драматург („Ко се боји Вирџиније Вулф"), 36) део молекула, 39) скраћеница за међународну организацију рада, 41) планина на Криту.

1	2	3	4		5	6	7	8
9								
10				■	11			
12		■	13	14		■	15	
16		17	■	18		19	■	
	■	20	21		■	22	23	
	24				25			
26			■	27			■	28
	■	29	30		■	31	32	
33	34	■	35		36	■	37	
38		39		■	40	41		
42								
43					44			

РЕШЕЊЕ ИЗ ПРОШЛОГ БРОЈА

Водоравно: 1) оба, 4) ива, 7) атракција, 10) три, 11) ски, 12) ао, 13) Крк, 15) УН, 16) квар, 18) Јалу, 20) или, 21) ода, 22) елита, 25) оно, 27) сет, 29) пас, 31) конфузија, 34) А(нтон) Ч(ехов), 35) Аса, 36) ру, 37) Лувр, 39) реон, 41) агам, 42) Ана.

Усправно: 1) отрови, 2) бри, 3) аа, 4) И(ван) Ц(анкар), 5) Вис, 6) ајкула, 7) атак, 8) Кар, 9) Аину, 13) крило, 14) Кјото, 17) але, 19) ада, 23) Индус, 24) беочуг, 26) Бајрон, 27) Скала, 28) тн, 29) Пи, 30) сауна, 32) фар, 33) зар, 38) ВА, 40) Еа.

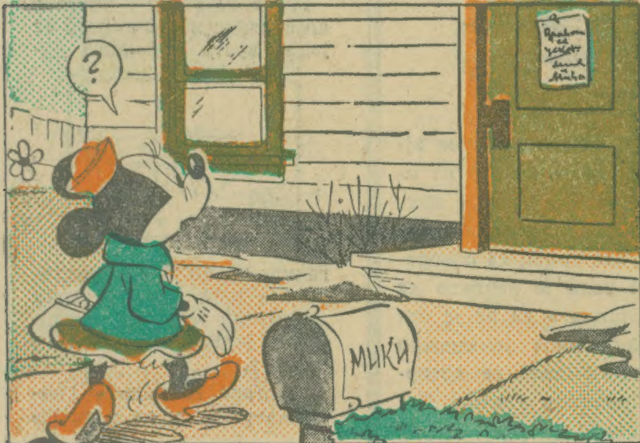

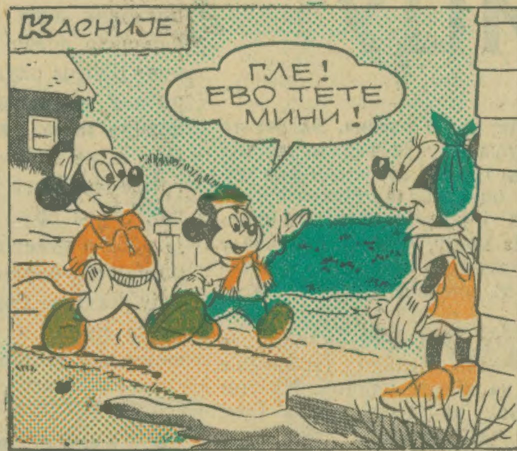

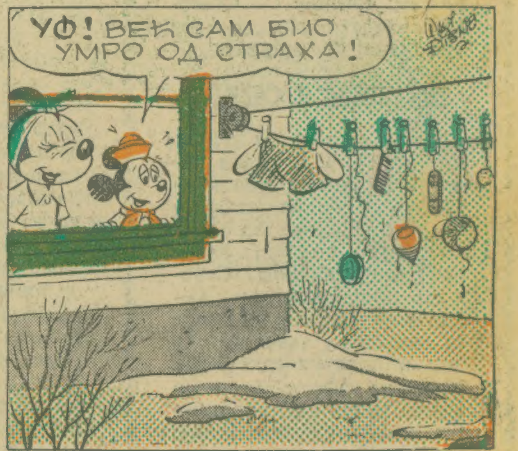

ЏОНИ ХАЗАРД

ФРЕНК РОБИН

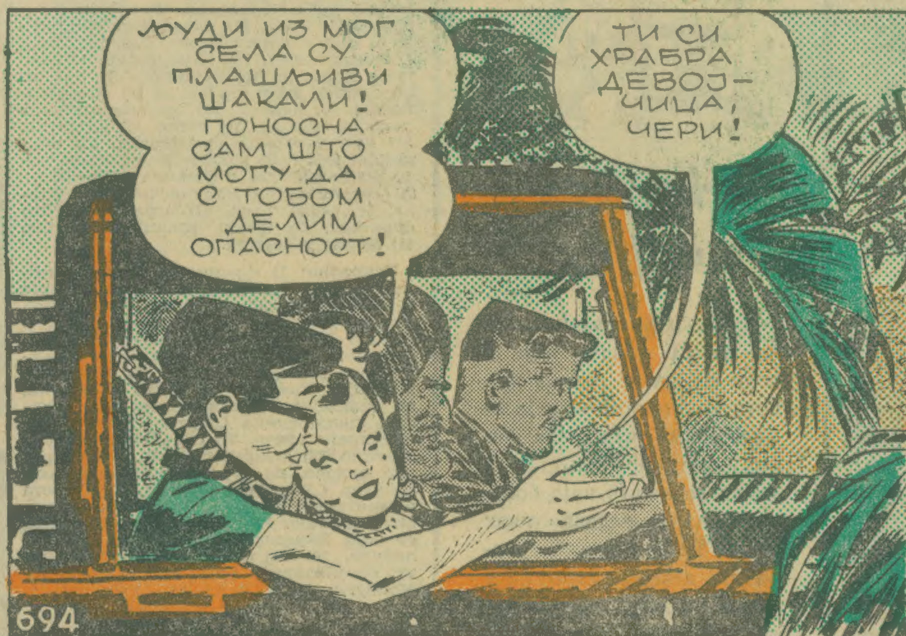

Одговорни уредник Стојиљко Стојиљковић, Београд, Македонска 31. — Издаје и штампа „Политика", штампарско издавачко предузеће Београд Македонска 31 Жиро рачун број 101-11-1-82. Поштански фах 124. Претплата за нашу земљу: годишња 1.800; полугодишња 900; за иностранство: годишња 2.600, полугодишња 1.300 дин. Рукописи се не враћају.